S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV INDIARVM APOSTOLI EPISTOLARVM LIBER QVINTVS

SIVE

EPISTOLAE NOVAE XVIII.

Nunc primùm ex autographis partim Hiſpanicis partim Luſitanicis Latinitate & luce donatæ

A PETRO POSSINO EIVSDEM SOC.

ROMÆ, Ex Typographia Vareſij. MDCLXI.

SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISSIMO DOMINO

SFORTIAE PALLAVICINO

S. R. E. CARDINALI

Petrus Possinus è Societ. Iesu Felicitatem.

QVod aliquid Eminentia Tua dignum in meas bono casu manus venerit, rara nec mihi negligenda occasio visa est adeundi continuò Tui; meamque in Te præcipuam obseruantiam, ac summam venerationem, pretioso & Tibi haud dubiè placituro munere testandi. Equidem alias expertus benignissimā Humanitatem Tuā, scio confidere potuisse me, haudquaquam aspernaturam Eminen-

tiam Tuam vel tenues exilis ingenioli fœtus, si offerrem: Sed nouum ab eo beneficium captare cui vetera conarer rependere, nunc quidem nolui; consultiusque ac liberalius putaui, tale quiddam, cum possem, dare, quod gratiam apud omnes sui pretio, non aliena benignitate solùm veniam haberet. In omni quidem Virorum præstantium memoria curiosa Posteritas esse solet: sed Apostolorum præsertim & Apostolicorum Hominum (quo in Ordine quem gradum teneat Xauerius, Orbi notum est) vestigijs relegendis inexplebili semper Christiana Pietas inhiauit diligentia. Quod si de talibus, vt ait S. Chrysostomus, interpres in

hoc

hoc publici ſenſus, ſcire iuuaret; ſi qua exquiri poſſet induſtria; quà tranſierint, vbi habitauerint; quo genere veſtitus, qua victus ratione ſint vſi; & quæ minuta in hunc modum vir ille ſummus percenſet cætera; quantò erit optabilius, Heroum iſtorum illa iam maiora, vſu ſalubriora, dictu ſpecioſiora cognoſcere: quid dixerint? quid ſcripſerint? quas mente curas ac ſenſus, quæ animo ac corde Conſilia, Propoſita, Vota, verſauerint. Me quidem, Eminentiſſime Domine, has modò Epiſtolas interpretantem incredibiliter delectabat, vſurpare oculis, ore ſuauiari, apices illa manu exaratos quæ vicies centenis hominum

millibus cælum aperuit; cui Deus tantum ſuæ potentiæ comunicauit, vt mortua etiam corpora vitæ redderet: at multò, vt par fuit, plus mouebant ſpecimina in his extantia Virtutum Heroicarum, quæ Sancto huic viro tantum apud Deum gratiæ, tantum apud Homines gloriæ pararunt. Spirant in hiſce videlicet adhuc Chartis; illa modeſtiſſima Demiſſio, Fortitudo & Patientia inuictæ, Perſeuerans Conſtantia in rectè ceptis, Deſpicientia rerum Humanarum, Libertas & Candor animi, ſtudium ſalutis Hominum, Zelus flagrantiſſimus Diuinæ Gloriæ; Caræ omnes ac commendatiſſimæ Tibi, Eminentiſſime Domine,

ne, Laudes: quæque Nouis proinde Hiſce Epiſtolis ſpondeant non minus facilem ad Te Admiſſionem, nec minus efficax à Te Patrocinium, quam ſimili merito Xauerianæ dudum editæ priores in Franciſco Toleto Sapientiſſimo Laudatiſſimoque Cardinali repererunt: Vale. Scribebam Romæ xv. Kal. Maias Anno MDCLXI.

LECTORI.

Libris quatuor Epistolarum S. Francisci Xauerij dudum editis, & sæpius recusis, quintum quo Autore, atque vnde nunc addam; quàm necessariò, tam breuiter hoc loco præfandum est. Alexander Philippuccius è Nostra Societate Anno 1658. Die 12. Martij, Maceratæ pertinacissimo & dirissimo languore spe omni recuperandæ valetudinis exclusus, innocato S. Francisco Xauerio ità mirabiliter conualuit, vt cuius diei primo mane solitis angoribus morbi iam sesquiannui cruciatus immanissimè fuerat, eius ante meridiem planè robustus ac vegetus Sacro Solemni in gratiarum actionem, concursu eius Ciuitatis ingenti, celebrato ministraret. Is deinde Sancti Sospitatoris sui nomen adsciuit, & vt vitam imitaretur, exorata Maiorum venia, nauigauit in Indiam. Sed prius inter alia omnis generis grati animi specimina, me adiens, magnoperè orauit, vt in hoc nostro Archio Romano conquirere ne grauarer; esqua adhuc ineditæ S. Francisci Xauerij Epistolæ laterent; tum si quæ reperirentur, latinitate ac luce donare. Obsequens tam pijs votis Indiarum Apostoli quinque nondum publicè visas Epistolas ibi reperi, manu ipsius scriptas. Eæ sunt in hac Collectione Tres Priores & quinta cum septimadecima. Verum cum excusarem; paucitate me iusto volumine minori ab Editionis tentandæ voluntate reuocari: ille in Lusitaniam soluens promisit exempla quarumdam aliarum eiusdem manus ibi seruatarum

rum

rum se se ad me transmissurum, quod summa fide præstitit. Paucis enim post mensibus peruenerunt ab eo ad me duodecim Xauerianarum Nouarum Epistolarum Exempla ex Autographis exscripta; quibus vnam addidit R.P. Dominicus Langa Hispaniæ Assistens, quam in hoc libro quartam vides. Sic sunt quas modo damus Octodecim congregatæ: in quibus interpretandis curam interdum morosam exquisitæ Latinitatis, studio perspicuitatis sciens volensque posthabui. Scribens Hispanicè aut Lusitanicè S.Xauerius aliquas interdum inspergebat Latinas voces; imo Sententias non nusquam longiusculas. Has omnes studiosissimè retinui, & Tibi Lector, ad peculiarem animi fructum designandas putaui, aliis eas Characteribus curans exprimi: quod vt in aliis, si quæ fient, seruetur Editionibus, earum Curatores rogatos velim. Audio & alias alibi seruari S.Francisci Xauerii Epistolas, ex quibus simul iunctis Liber earum sextus posset effici. Harum Exempla si, qui habent, ad nos huc transmittere non grauabuntur, spondeo sine mora editurum me; haud sine grata & debita commemoratione Nominis & beneficii eorum, qui eas è Scriniis priuatis in vsum conferre publicum voluerint.

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiſs. P. Mag. Sac. Palatij

O. Ep. Patracen. Viceſg.

Imprimatur

Fr. Raimundus Capiſucchi Ord. Præd. Sac. Ap. Pal. Magiſter.

S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV INDIARVM APOSTOLI EPISTOLARVM LIBER QVINTVS.

EPISTOLA I.

S. IGNATIO ROMAM.

Gratia & Amor Christi Domini nostri adsit semper nobis auxilio & fauore. Amen.

DIe Sancto Paschæ accepi literas à Te: perlatas in fasce ad Dominum Legatum misso, & cum ijs tantum gaudij ac consolationis, quantum non exprimo; Deus Dominus noster scit. In hac deinceps vita non aliter credo quam per lit-

literas congrediemur; in altera *facie ad faciem* cum multis amplexibus. Supereſt igitur vt hoc exiguo nobis reliquo tempore mortalis Exilij crebris inuicem Epiſtolis conſolemur. Equidem deſiderari hac in parte meam diligentiam non ſinam. Perſuaſus enim illo tuo, quo me digredientem monuiſti, ſapienti dicto: Colonias Metropolibus, vt Filias Matribus, vſu mutuæ notitiæ connecti oportere: planè decreui dare operam, vt & Ego, & quæcumque vmquam vbiuis terrarum mecum erit noſtræ Societatis Pars, Tibi ac Societati Romanæ nunciorum atque officiorum commercio iungamur; ſicque ad vos cuncta noſtra minutè ac diſtinctè referamus, vt Filiolæ ſolent cum Matribus rationem reddunt. Egi per otium & ex animi mei ſententia cum D. Cardinali Inurea, prout ea de re ſcriptum mihi mandatum dederas. Excepit me humaniſſimè, offerens perofficiosè fauorem nobis ſuum in omnibus quæ ſuæ poteſtatis forent. Bonus ſenex cum ab eo diſcederem amplexatus eſt me, oſculantem manus eius. In medio eius quem cum illo habui ſermonis abieci me in genua, & nomine totius Societatis oſculatus ei ſum manus.

nus. Quantum ex ijs quæ mihi reſpondit intelligo, multum ille probat noſtrum procedendi modum. Dominus Legatus me tot officijs cumulat, vt numquam finis ſit ſi enumerare velim. nec ſcio quomodo inducere poſſem in animum illa admittere, niſi cogitarem, & quaſi pro certo haberem, mihi iſta apud Indos nihilò minore pretio quam vita ipſa rependenda. In Templo Dominæ Noſtræ Laureti, Dominica Palmarum excepi eius Confeſſionem, & ei Sacram Euchariſtiam miniſtraui. Idem præſtiti multis ex eius Domo. Feci Sacrum in Sacello Dominæ Noſtræ; & Bonus Legatus egit vt ſecum Sacram Communionem perciperent intra Sanctam illam Aedem omnes ſui domeſtici. Poſtea die Paſchæ iterum confitenti abſolutionem, & confeſſo Chriſti corpus impertij; itemque alijs ex eius familia probis viris & religioni deditis. Sacerdos familiaris Domini Legati multum ſe iſtic commendat orationibus veſtrum omnium. is mihi ſpopondit, ſe iturum Nobiſcum in Indias. Fac ſalutes à me Dominam Fauſtinam Ancolinam; & dicas illi, niſi graue eſt, feciſſe me vnum ſacrum pro ſuo & meo

Vin-

Vincentio; & cras aliud oblaturum pro ipsa. Præterea, certò sibi persuadeat, me numquam ipsius obliturum; ne tum quidem cum ero in Indijs. Meo quoque nomine reuoca, quæso, in memoriam D. Petro, Fratri meo carissimo, vt quemadmodum mihi promisit confessurum se peccata, & Sacram Eucharistiam percepturum, sic faciat; meque literis certiorem reddat, an id, & quoties præstiterit. Quòd si velit gratificari Vincentio suo & meo; dic ei meo nomine, vt ignoscat illis qui occiderunt eius filium; quandoquidem pro illis Vincentius multum orat in cælo. Hic Bononiæ plus occupationis habeo in audiendis Confessionibus, quam nuper isthic in S. Ludouici. Omnes impensè saluto. quod singillatim quemque ac nominatim non memoro, non est (mihi credant verè loquenti) obliuionis culpa. Bononia pridie Kal. Aprilis An. MDXL.

Vester in Christo Frater & seruus

Franciscus

EPI-

EPISTOLA II.

EIDEM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri Adſit ſemper nobis auxilio & fauore Amen.

MVlta & continua Chriſti Domini Noſtri beneficia experti ſumus toto itinere quo Roma in Luſitaniam venimus, in quo conſumpſimus tres menſes. Eo tanto tractu locorum & temporum, in tot tantiſque difficultatibus ac laboribus, vſum ſemper fuiſſe optima valetudine D. Legatum, & vniuerſam eius familiam à maximo vſque ad minimum, res eſt vnde multas laudes & gratias Chriſto Domino Noſtro reddi par ſit. maximè quod vltra communem ſuum concurſum, peculiarem ſuæ manus protectionem adhibuit, ad Nos cunctis periculis liberandos; vti & ad inſpirandam D. Legato mentem ac prudentiam continendę tam ſancta Diſciplina Familiæ ſuæ, vt Religioſæ Communitati ſimilior quam ſæculari Domui videretur. Id Ille aſſequebatur frequentando ipſe Sacramenta

Con-

Confessionis & Eucharistiæ: vnde fiebat, vt famuli eius idem vltrò, illustris exempli vi tracti facerent, tam frequenter & tanto numero, vt cum facilè prouideremus inter eundum, vix in hospitijs per loci ac temporis angustias, commoditatem affore satisfaciendi eo in genere tam multis, necesse haberem de via interdum deflectere, equòque desilire; ac loco idoneo captato, audiendæ parti seruulorum operam præoccupare. Dum iter esset adhuc Nobis per Italiam, placuit Domino Nostro mirabiliter Numen suum ostendere in vno ex Famulis D. Legati, Comitibus nostris, illo ipso quem Romæ vidistis conceptum propositum suscipiendæ Vitæ Monasticæ suspendisse primùm segni & ignaua mora, ad extremum omisisse. Riuus occurrit ingens incerti vadi. ad eum tentandum sua istum temeritate perurgente, Nos omnes reclamabamus: frustra id quidem. nihilò enim minus per dubium torrentis alueum eques ille progressus est. Non multùm processerat, cum impetus ruentis amnis equi vires eluctatus, eum cum equite abripuit, spectantibus & miserantibus è ripa cunctis Nobis; tantumque

mo-

momento in ſpatium auexit, quanto ferè interuallo veſtrum diuerſorium Romanum à S. Ludouici Templo diſſitum eſt. Hic dignatus eſt Deus Dominus Noſter audire ardentes preces quas in illo ſpectaculo ad eum fudit ſeruus eius D. Legatus, rogans cum ſuis omnibus *non ſine lacrymis* pro illius infelicis ſalute humanitùs deſperata: Annuit Dominus, & manifeſto miraculo, præſenti exitio perditum ſubtraxit. Gerebat is in Legati Comitatu Officium Stabulo Præfecti: qui ſane cum præceps vorticibus ferretur, multò maluiſſet in Monaſterio eſſe quam vbi tunc erat. Iſque illum tum maximè ſcrupulus angebat, memoriam ingerens omiſſæ opportunitatis, quam tunc fruſtra quantouis redemptam cuperet. Hoc ipſe mihi faſſus poſtea eſt; affirmans, minus ſe in tam acerbo caſu conſternatum horrore periculi præſentis, quam verbere conſcientiæ acriter exprobrantis vitam inconſultè actam ſine vlla prouiſione mortis. Addebat, præſertim ſe tali articulo turbatum ſera Pœnitentia ingreſſus in Monaſterium dilati, quò ſe à Deo vocari non dubiè ſenſerat. Adeoque

plenus his cogitationibus nobis eſt redditus, vt omnes vltrò admoneret ne ſimilia peccarent. Verbis dabat pondus vultus & frons loquentis, tam vltra ſolitum pallore ac ſenſu diſcriminis mutata, vt redire videretur ex Inferis. Sanè de pœnis quæ ibi tolerantur multa erat eius & pathetica Oratio, qualis illius foret qui eſſet expertus. quibus frequenter inſerebat: planè ita fieri; vt qui per vitam de ſe ad mortem comparando non cogitarit, ei mortis neceſſitate ingruente, Dei meminiſſe non vacaret. Hi erant boni viri ſermones, non hauſti ex lectione, doctrina, vel meditatione ſtudij; ſed propriæ ſenſu experientiæ dictati. Non parum, hæc reputans, commoueor incuria ſimili multorum vitæ vſu nobis & amicitia variè notorum, quos differre pariter video executionem bonarum cogitationum, ſanctorumque deſideriorum Deo ſeruiendi, quibus impelli ſe fatentur. maleque metuo ne tempus ijs quoque tale ſuperueniat quo tempore facere quod decreuerant ardentiſſimè optantes, nullâ ratione poterunt. Quo die Vlyſſipponem peruenimus offendi

Ma-

Magiſtrum Simonem in expectatione acceſſus quartanæ, ea ipſa hora ſtatam, vt putabatur, habituri redeundi vicem. cæterum tanta eum ex aduentu meo lætitia inceſſit (non minor credo quam qua Ego ex eius aſpectu amplexuque affectus ſum) vt languorem diſcuſſerit. nam nec eo die, nec deinceps vllum eius ſenſum habuit. Eſt autem ab appulſu huc noſtro iam menſis euolutus. Itaque in plenam modo valetudinem confirmauit ſe; multumque in vinea Domini, non ſine vberi fructu, laborat. Magnus hic numerus Hominum eſt amicè ac beneuolè in Nos affectorum: ac ſanè tantus vt moleſtè feram, fieri per nimiam multitudinem non poſſe; vt cunctis ſingillatim ea nos Viſitationum & Salutationum officia reddamus, quæ pro notabili ac conſpicua dignitate plerorumque, ipſis deberemus, ſi ea obire per tempus liceret. Notaui etiam pluritnos ad bonum propenſos, & Deo Domino Noſtro ſeruire cupientes, quos ſaluberrimum eſſet iuuari quibuſdam Exercitijs ſpiritualibus, ad concipiendum Propoſitum ſtatim executioni mandandi quod *de die in diem* differunt. quoniam quantum-

cumque festinent Homines in exequendo quod faciendum norunt, vix fugiunt quin rationem reddendam morarum habeant. quare multum attentionis adhiberi conuenit ad amoliendas cunctandi causas. Huius officij plena cognitio salutares multis stimulos admouet, per quos è veterno quodam excitati sentiant; se non inuenturos pacem vbi pax non est; præsertim ij qui contra omnem rationem procurant, Deum eò pertrahere quò ipsi volunt; recusantes eò ire quò à Deo Domino Nostro vocantur; sinentesque agi se suis potius ipsorum inordinatis affectibus, quam bonis desiderijs in eorum mentes diuinitùs immissis. Digni sane quibus misereamur magis, quam quisquam inuideat; quippe quos ire ac niti cernimus per tam accliuem abruptamque viam: & improbo conatu laboriosi ascensus nihil aliud quam præcipitij periculum, imo certum ruinæ infelicis exitium quærere. Elapsis ab aduentu in hanc regiam Ciuitatem nostro tribus aut quatuor diebus, accersiuit Nos Rex, & benignissimè excepit. Erat solus in cubiculo cum Regina: vbi cum illis per horam, &

ali-

aliquantò ampliùs, fuimus. Quæſierunt ex nobis multa ſingillatim de noſtra viuendi ratione, deque caſu ac modo quo cognoſcere inter nos, & coire in Societatem contigit. tum quò ſpectarent noſtra conſilia prima. poſtremò de perſecutionibus quas paſſi Romæ ſumus. In quo valde illos delectauit cum narraretur modus quo detecta tandem eſt veritas. Laudabantque quòd conſtanter ac fortiter promouiſſemus rem vſque ad extremum iudicij exitum. ac ſignificabat Rex, cupere ſe videre ſententiam qua ſumus abſoluti. Communis hic ſane ſenſus eſt omnium, piè ac prudenter factum à Nobis, quod nulla conditione dimoueri nos paſſi ſumus ab vrgendo vſque ad ſententiæ vltimæ prolationem litis curſu: paſſimque tantum id commendant, vt non diſſimulent ſibi videri fore, vt niſi ſic egiſſemus quemadmodum egimus, numquam relaturi fuiſſemus ex noſtris miniſterijs fructum vllum. Itaque finem, vt dixi, non faciunt prædicandæ illius noſtræ conſtantiæ, vſque ad ſententiam, quæ veritatem denique liquidam oſtenderet, obfirmate durantis. Vt ad Regem

& Reginam redeam, placuit multum ipsis quod audierunt clarè de forma ac ratione nostrarum Domuum, ministeriorumque & totius Instituti consilio ac scopo. Inter hæc Rex vocari iussit Filiam suam Dominam Infantem, & suum Filium Regni Principem, vt illos videremus. commemorauit benignissimè quot filios & Filias sibi Dominus dedisset, quique ex illis mortui, qui superstites essent. Vterque tam Rex quam Regina summum erga nos affectum declararunt. Studiosè nobis commendauit Rex eo ipso die quo primùm eum vidimus, vt confessiones audiremus nobilium Adolescentum qui in ipsius Comitatu essent. Nam ipse Mandatum edidit, vt Nobiles Iuuenes omnes qui aulam eius frequentant, octauo quoque die peccata Confessario aperiant. In istius executionem mandati, & in eiusmodi Adolescentes, vt nos inuigilaremus seriò iniunxit. cuius curæ suæ hanc rationem dabat. Existimare se aiebat, si à puero insueuerint eius loci Adolescentuli cognoscendo venerandoque Deo, deinde cum maturuerint, viros bonos & frugi euasuros. Porrò si No-

biles

biles quales esse debent fuerint, sine dubio plebem ad illorum Exemplum se formaturam. quare spem restituendi mores omnium Sæcularium Regni, in Nobilium Puerorum proba institutione verti. nec enim esse dubium, quin illius primi Ordinis conspecta Sanctitas bonam Regni partem imitatione trahat. Magnam nobis præbet Dei laudandi causam hic religiosus optimi Regis animus, & zelus in promouenda gloria Dei Domini Nostri; tamque pia propensio in res omnes bonas ac sanctas. Nos omnes qui de Societate sumus plurimum illi debemus ob benignissimam in cunctos voluntatem, siue qui isthic estis, siue qui hic degimus. Retulit mihi Legatus qui cum Rege egit postquam eum nos eramus allocuti, dixisse sibi Regem: sibi vero iucundissimum futurum si omnes qui hactenus in Societatem nomen dedimus hic apud se congregare ac habere posset; etiamsi in eos alendos ornandosque partem magnam suarum opum impendere oporteret. Scimus multos ex Amicis Nostris conari hic impedire discessum in Indias nostrum; quòd illis videatur,

plus fructus nos hic reportaturos ex Confessionibus, sermonibus familiaribus, tradendis Exercitijs Spiritualibus, & exhortandis cunctis ad frequentes Confessiones & Communiones; denique exercenda hic simili docendi instandique diligentia eius qua vti in India decreuimus. Inter eos qui sic sentiunt est Confessarius, est & Ecclesiastes Regis, cui vterque autores sunt vt nos hic retineat spe vberioris fructus. Diuersa quorundam aliorum oratio est mira de prouentu ex nostra opera in Indijs sperando loquentium. Sunt autem qui hæc dicunt idonei talium autores, qui multis annis in India fuerunt. Hi animaduertisse se affirmant, Gentes illas optimè dispositas ad suscipiendam Religionem Christi Domini Nostri, si eius Interpretes ac Magistros nanciscantur nostri similes, hoc est quorum procedendi modus tam longè ab omni specie auaritiæ remotus sit. Itaque si istam quam hic exhibemus abstinentiam neglectumque humanorum commodorum lucrique ac quæstus, illic quoque teneamus, sine vlla dubitatione futurum aiunt, vt paucis annis duo aut tria Re-

gna Idololatrarum ad Christi Domini nostri fidem conuertamus. Neque enim cunctaturos illos Populos in credendo nobis, vbi planè perspexerint, nihil aliud nos quærere quam salutem animarum. Hæc nobis à Viris talibus qui in re præsenti versati sint, & multis, vt dixi, annis in Indijs fuerint, asseuerata, ingentem fiduciam ingenerant fructus vberrimi ad Dei Domini nostri obsequium inde colligendi. Multam hic diligentiam ponimus in conquirendis Sacerdotibus, qui solo proposito sibi præmio diuini obsequij & salutis animarum, ire in Indias nobiscum velint: nec in vlla re alia magis hoc tempore nobis videmur inseruire ac gratificari Domino Nostro posse, quam in Socijs eiusmodi nobis adiungendis. Nam si manipulum vel duodecim solùm talium Sacerdotum congregare possemus, qui in consilij istius ac propositi Societatem vnanimiter conspirare nobiscum vellent, citra omnem dubitationem est, nos magnum operæpretium facturos. Iamque aliqui eius generis hic se nobis offerunt. Incidimus in Sacerdotem nobis alias Lutetiæ Parisiorum no-

tum,

tum, qui promisit venturum se nobiscum, & vsque ad mortem in vitæ ac consiliorum Societate perstiturum. Illum credimus satis certim nobis fore. dedit enim argumenta & pignora idonea constantis voluntatis. Est & alius subdiaconus, breui Sacerdos futurus, qui se ad idipsum offert magna deuotione. Præterea Doctor quidam Medicus familiariter nobiscum olim Parisijs versatus, promisit se nauigaturum nobiscum in Indias, ibique facultate sua medendi eatenus tantum vsurum, quatenus id conducet ad iuuandas, & ad salutarem Creatoris sui cognitionem pertrahendas animas, citra vllum quæstum temporarium. Hoc semper maximè spectamus, vt ij quos nobis adiungimus ab omni auaritia alieni sint. neque id ipsum nobis sufficit, nisi ab omni quoque auaritiæ specie sint disiunctissimi: ita vt nec in nobis, nec in familiaribus nostris quidquam conspiciatur vnde suspicio oboriri cuiquam possit, temporalia nos potius quam spiritualia captatum ac conquisitum ire. Egit Rex cum Episcopo nobis amico, itemque cum Confessario suo, de no-

bis

bis ad palam in Templis perorandum è sacro pulpito adhibendis. Id nos differebamus in aliquot dies, initium à rebus humilioribus ducere volentes. Continuimus ergo nos, nec Concionum habendarum voluntatem ostendimus; vtcumque qui nos norunt magnam audiendi nostras ex Ecclesiasticis pulpitis orationes cupiditatem præseferrent. Accersiuit nos quadam die Rex, & post multa alia dixit nobis; gratum sibi fore, si concionaremur. Tunc sanè ad id agendum nos obtulimus alacritate magna; non solum studio atque officio obsequendi Maiestati eius; sed etiam spe, qua in auxilio Christi Domini Nostri fundata nitimur, collocandæ, Deo fauente, non inutiliter operæ ad fructum animarum. Incipiemus octauo die à proxima Dominica, nec dubitare nos sinit de aliquo prospero successu beneuolentia quam in nos præcipuam ostendunt Ciues huius Vrbis. quod etiam atque etiam Dominum nostrum oramus; hoc est: *vt augeat eorum fidem qui de nobis aliquam expectationem habent.* Atque hanc ipsam opinionem quæ de nobis hic prospera percrebuit, speramus occa-

ſionem daturam Deo Domino Noſtro, pro eius ſumma, cui vnicè confidimus, bonitate ſi minus noſtra, ſaltem huius Populi tantam ad nos audiendos, fidem & deuotionem oſtendentis, cauſa, dandi nobis ſcientiam & gratiam, *ut poſſimus conſolari eos, & quæ vel neceſſaria vel utilia ſunt ad animarum ſalutem dicere.* Vlyſſipone v. Nonas Iulij An. MDXL.

Omnibus Vobis in Chriſto Cariſſimis

Franciſcus.

EPISTOLA III.

EIDEM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore, Amen.

POſtquam ſcripſi valde prolixè de rebus quæ hic ſunt, offerunt ſe aliqua quæ tunc exciderant. inter quæ hæc ſunt: Si Breue quod tangit totam Societatem expeditum eſt, mitte huc; oro Te, eius exemplum. Nam Rex & qui nos hic amant, libenter id videbunt;

vti & ſententiam quam pronunciauit Prætor dum nos abſoluit. Rex petijt Exercitia cum deſiderio illa videndi: Si exemplum eorum è correctis videretur Tibi etiam mittere, gratiſſimum id foret Maieſtati eius. Enimuero Magnus ille Princeps valde benè affectus eſt erga totam Societatem: & videtur nihil non obſequij à Nobis ei deberi, pro ingenti amore quo nos proſequitur. Binas à Te literas accepi, vtraſque perbreues; alteras ſcriptas VI. Idus Iunij, alteras Kalendis Maij. Domino Legato pergratum erit accipere à Te aliquam Epiſtolam. quas ad eum dediſti, perlatas ipſi dum eſſet in itinere Roma huc, vix credas quanta cura conſeruet. Si non poſſes ſcribere, fac vt quas Epiſtolas ſcribit Strada poſſimus ei oſtendere. Hoc ipſo temporis puncto accingimus Nos ad danda Exercitia duobus Licentiatis in Theologia, quorum vnus eſt valde celebris Concionator, alter Pædagogus Fratris Regis, Infantis nimirum Domini Henrici. Procuramus etiam ab alijs perſonis non vulgaribus ea deſiderari; perſuaſi, quò maiori deſiderio ea appetierint, eò plus ex ijs vtili-

tatis

tatis percepturos. Est vnde laudetur Deus Dominus Noster; dum videmus hic multos Sancta Confessionis & Communionis Sacramenta frequentantes. Statue-sis quid tibi videatur de Francisco Strada: ecquid placeat mittere eum in Academiam Conimbricensem. Nam ibi nec illi, nec alijs deerunt necessaria ad eorum studia; quantum sperare licet ex eo quod qui illic degunt valde bene inclinati sunt ad res omnes pias & bonas. quare non dubitamus quin breui in ista Vniuersitate Collegium quoddam Nostrorum instituatur. Nos opportuno tempore non omittemus agere cum Rege de excitando Conuictu Studiosorum. ad quod opus esset doceri nos quæ tua mens sit circa formam institutionis eius, modumque in ea procedendi; tum de eo qui isti Congregationi præfuturus est; quaque Sodales disciplina teneri debent *vt crescant magis in Spiritu quam in literis*: vt cum alloquemur Regem, ei exponamus viuendi modum quem obseruaturi sint qui in nostris Collegijs operam literis dabunt. quo de toto argumento scribi à Te ad nos fusè peruelim. Non apparet obstiturum

turum

turum quidquam quominus illic ædificetur Domus excipiendis Magistris & Scholaribus; imo & aliæ Domus Instituti nostri. Multùm libenter qui hic sunt facerent nobis Domos, si adessent qui eas incolerent. Episcopus Amicus noster dixit nobis: Regem nondum plane constituisse an missurus Nos in Indias sit: quòd illi videatur: nos hic non minus seruituros Domino Nostro quam illic. Institerunt duo Episcopi quorum contraria sententia est, nos nulla ratione detineri in his locis debere; sed mitti in Indias: quòd futurum existiment, vt aliqui Reges conuertantur. Nos semper intenti sumus adiungendis nobis Socijs: & credo non defuturos, prout se res sensim procedendo aperiunt. Si hic remaneamus fundabimus aliquas domos. Faciliùs reperientur qui aggregentur nobis ad hic manendum, quam ad illò eundum. Si tamen iuerimus; & Deus Dominus Noster annuerit nobis aliquot annos vitæ, instituemus cum auxilio eiusdem Dei aliquas domos inter Indos & Aethiopas. Si Breue quod tangit totam Societatem non est adhuc expeditum, tamen

da,

da, quæso Te, operam vt nobis detur facultas ædificandi Domos nostræ Professionis inter Infideles; Siue autem hic hærebimus, siue nauigabimus ad Indos; per Amorem & obsequium Dei Domini Nostri obsecro Te, scribe ad nos modum & ordinem quem obseruare debemus in aggregandis socijs, idque *multum ad longum*; quandoquidem clarè perspicis exiguitatem nostri Talenti: vnde nisi nos adiuues, ob nostram imperitiam negotiandi, omittetur occasio promouendi maius obsequium Dei Domini Nostri. Vale. Vlyssippone VII. Kal. Augusti.

Annus & subscriptio deerant autographo, recisa à quodam, vt apparet.

EPISTOLA IV.

DOCTORI MARTINO AZPILCVETÆ NAVARRO.

Multum Reuerende Domine.

Ex quo in hac Ciuitate sum binas à Te literas accepi *amoris & pietatis erga me plenas*. Chri-

Christus Dominus Noster, cuius amore motus es ad mihi scribendum, æquam tantæ isti Caritati & benignæ in me voluntati mercedem reddat; quando Ego; vel si cupiam, nequeo exoluere me hoc debito; nec satis vicissim respondere eximiæ tuæ in me immerentem & inopem beneuolentiæ. quare agnoscens & confitens debilitatem in hac parte meam: ac *per Dei clementiam* cuius singulare donum est seipsum nosse, intelligens *quam inutilis ad omnia sim* post aliquem mei quoad possem explendi officij conatum, *studui spem omnem & fiduciam meam in Deo ponere, videns me nemini posse æquam gratiam referre. & hoc me plurimùm solatur, quòd potens est Deus sanctæ Animæ tuæ & similibus retributionem amplissimam pro me dare.* quod de meis rebus; ac *præsertim de mea vitæ instituto* præ te fers velle cognoscere, gauderem equidem offerri nobis occasionem mutui congressus. Nemo enim me paratior est ad omnia quæ in hoc genere scire aues Tibi plenissimè communicanda. Nec despero fore vt Deus mihi Dominus noster, inter multas quibus me diuina eius Maiestas benignissimè cumulat quo-

tidiè gratias, hanc quoque adiungat eximiam, videndi ſemel in hac vita & per otium alloquendi Te, priuſquam cum meo Socio in Indias ſoluamus. Tunc ſane licebit pleniſſimam ex me coram audire rationem omnium eorum de quibus per tuas literas interrogas. tam multa enim illa ſunt, vt *ſcripto id fieri commodè nequeat*. Ad id quod Epiſtola tua adiungit: *multa pro Hominum conſuetudine de noſtro Inſtituto dici*: hoc tantum in præſens repono: *parum refert, Doctor egregie, ab Hominibus iudicari; præſertim ab ijs qui prius iudicant, quam intelligant*. Qui has Tibi à me reddet Blaſius Lopez in clientelam atque in diſciplinam tranſcribi tuam peroptat. Hunc Ego amo plurimùm mei viciſſim amantem; & pro ea neceſſitudine Te rogo, vt *ſi preces meæ apud te quidpiam poſſunt* (*poſſunt autem multum per Tuam Humanitatem*) excipias benignè, me tradente ac commendante, prolixum iſtud eius erga Te ſtudium, quod offert; maiorem in modum cupiens, & vt Patrono Tibi obſequi; & vt Magiſtro dare operam. Scribe igitur illum, quæſo Te, in numero tuorum:

in

in quo præterquam rem Deo Domino Nostro, vt ſpero, gratam, & haud dubiè Te dignam feceris; etiam ſingularem à me gratiam inibis. Obſtringes, inquam, me Tibi magno & peculiari beneficio, ſi curare bonum hunc Iuuenem, & in ſtudijs literarum dirigere ac iuuare dignaberis, ſic animo & ſtudio paratum, vt adoleſcentiam ſuam meditationi doctrinarum, quibus Tu excellis, certum habeat impendere. Reputare Te conuenit, quantum Deo debeas, qui Te iſto eximio Talento inſignis eruditionis locupletauit; non vtique ad tuum vnius fructum: ſed vt multis proſis. Deus Dominus Noſter noſtræ pariter amborum ſemper cuſtodiæ inuigilet. Amen. Vlyſſippone IV. Kal. Octobris Anno MDXL.

Tuus in Chriſto quoadusque vixerit

Franciſcus de Xauier.

EPISTOLA V.

PP. IGNATIO DE LOYOLA

ET PETRO CODACIO ROMAM.

Gratia & Amor Christi Domini Nostri adsit nobis semper auxilio & fauore Amen.

HOs raptim deproperare versus cogimur procincto & multùm festinante Cursore. Paucis igitur sic habetote: Bene valere nos & crescere. Iam sex numero hìc sumus; omnes ex notis nobis Lutetiæ Parisiorum, præter duos, Paulum videlicet & Emanuelem de Sancta Clara. Domino enim nostro placuit in tantum fortunare vota & conatus nostros, hisce nobis sociandis adiutoribus ad celebrandum nomen eius inter Gentes quæ ipsum non nouerunt. Imputamus celesti fauori quem vos isthinc concilietis nobis, fructum qui hìc existit ex nostris ministerijs, longè superior facultate, scientia, intelligentiaque nostris. Tam multi, ijque præstantis dignitatis ad nos accedunt apperien-

riendæ cauſa, per ſacram confeſſionem, conſcientiæ, vt tempus deſit quo cunctis ſatisfaciamus. Dominus Princeps Henricus ſummus Inquiſitor Regni huius, & Regis Frater, ſæpius commendauit nobis, vt curam ſuſciperemus eorum in ſpiritu iuuandorum qui Sacræ Inquiſitionis cuſtodia tenentur. Hos itaque quotidie adimus; damuſque operam vt intelligant, quanto Dei beneficio in eo Pœnitentiæ Gymnaſio exerceantur. Ad eos ſimul eunctos exhortationem habemus ſemel quouis die: tradimuſque Exercitia primæ Hebdomadæ, magno ipſorum ſolatio & fructu. Multi ex illis dicunt nobis, agnoſcere ſe ſingularem in ipſos Dei gratiam, quòd opera noſtra primùm audiant plurima ſcitu neceſſaria ad ſalutem animarum ſuarum. Ante hos paucos dies miſimus ad vos literas Regis ad Pontificem & ad Oratorem in Vrbe ſuum, quibus commendat res noſtræ Societatis vt ſuas proprias. Ad commendatitias eius generis in hac Aula impetrandas, iam non egemus interpoſitione vllius: per nos ipſi ſufficimus. Nunc quoque Rex, niſi eſſet in graui luctu ob mor-

tem Principis Eduardi, ſcripſiſſet iterum ad ſanctiſſimum Dominum & ad Cardinalem SS. Quatuor Coronatorum, alijſque quorum iſthic fauor neceſſarius aut vtilis rebus noſtris eſt. Verum ita, vt dixi, obrutus dolore ac conſternatus eſt acerbo funere Principis ſui Fratris, vt domi clauſus neminem admittat; & triſti iuſtitio negotia pendeant. Concedendum pio mœrori iuſtum ſpatium eſt. Vbi reſederit poſt paucos dies exorabimus ab optimo Rege literas quam voletis multas ad quoſcumque deſignabitis. Quidam qui ſtudiorum curſum Pariſijs confecit, vitæ Societatem nobiſcum inijt. Nomen ei, Magiſter Conſaluus Mederes. Nondum eſt Ordinibus initiatus. Per Dei Domini noſtri obſequium oramus, impetrate & mittite Reſcriptum Pontificium cuius vi, extra conſueta tempora, tribus diebus feſtis promoueri per ſolitos gradus ad Sacerdotium ritè poſſit: vt Sacretur Presbyter antequam ſoluamus in Indiam. Opus etiam eſſet impetrari Priuilegium ſex Clericis arbitratu noſtro communicabile, vtendi Breuiario nouo. Ea res vſum haberet

non-

nonnullum ad facilius alliciendos quosdam, vt nos in Indias sequi vellent. Per Domini nostri amorem vos obtestamur, curate quam celerrimè perferri ad nos Breue quo dirigimur in Indias. Nam tempus eò soluendi instat. Magna nos spes tenet fructus vberis ex illa nostra nauigatione secuturi. Facite, oramus vos, quam primum sciamus, quid nos oporteat constituere de ijs, qui aut Parisijs fuerunt studiorum causa, aut eò ituri sunt. Respondeatis etiam distinctè ad ea quæ scripsimus de Strada; deque consilio excitandi Contubernij Scholarium nostrorum in Conimbricensi Academia. Nam ad id, & pia eius generis opera pronum hìc paratumque habemus fauorem Procerum, & liberalitatem locupletum. Docete igitur citò nos, quid circa hæc decreueritis, vt prout iusseritis efficere conemur quod videbitur *magis expedire ad laudem Dei*. Rapit chartam è manibus Veredarius moras increpans. Ergo quod hactenus hìc scripsi, sit instar Epistolæ communis mecum Magistrò Simoni: huius autem, communis item vtrique, subscriptio;

quaſi ſigilli vicem præſtet. xi. Kal. Nouembris Anno MDXL.

Vtriuſque nomine, Magiſter Simon.

EPISTOLA VI.

IOANNI III. REGI LVSITANIAE.

DOmine. Sic velim habeat Maieſtas Tua, itaque ſecum, quæſo, reputet: Deum Dominum Noſtrum Tibi potiſſimùm, præ cunctis qui ſunt vſpiam Chriſtianis Principibus, harum Indiarum Imperium tribuiſſe, vt experimentum Tui caperet; probaretque qua fide commiſſum negotium gereres, quoque officio grati animi beneficijs reſponderes. Neque in hoc tam ſpectaſſe, vt regium tuum Fiſcum ditaret prouentu pretioſorum fructuum è terris exteris, & importatione Gazæ peregrinæ: quam vt ſuggerendis occaſionibus heroicorum laborum, virtuti ac religioni Tuæ benignam materiam offerret commendandi ſe ſe, adducendis zelo tuo ardenti, operaque per Te adhibita gnauorum Miniſtrorum, Infide-

fidelibus horum tractuum ad notitiam Creatoris & Redemptoris Mundi. Iure igitur ac meritò impensè commendat Maiestas Tua ijs quos in has Regiones mittis, vt plurimùm elaborent in latè propaganda nostra Sancta Fide, Religioneque augenda; quandoquidem à Te intelligis rationem repetiturum Deum salutis tam multarum Gentium; quæ paratæ sequi viam meliorem, si quis ostendat, interim inopia Doctoris in cæcis tenebris ac grauissimorum criminum sordibus, & suum Creatorem continuè offendunt, & suas ipsi animas miserè in æternum exitium præcipitant. Referet Maiestati Tuæ quæ vsu comperta habet de docilitate harum Nationum ad Fidem, deque cæteris opportunitatibus quæ hic se offerunt rei Christianæ benè gerendæ, Michaël Vazius, qui Proëpiscopus hìc fuit, hinc modo ad vos transiens. Is tantum sui desiderium Christianis harum partium relinquit, vt remitti huc eum statim anno sequenti ad consolationem & præsidium ipsorum expediat: quamquam est cur id decernas tua ipsius causa. Nimirum vt sic exoneres in tam idoneum

& in-

& induſtrium Miniſtrum, officium quo vrgeris graui, procurandæ in his locis Diuinæ Gloriæ. Hoc enim tam fideli diſpenſatore, tamque experiente, iſti negotio præfecto, ſecurè potes acquieſcere: certus ipſum pro ea excellenti virtute, qua tot annis probata venerationem totius hic populi meruit, nullam prætermiſſurum occaſionem Religionis vel tuendæ vel augendæ. Iterum etiam atque etiam rogo atque obteſtor Maieſtatem Tuam, vt ſi Dei obſequio & Eccleſiæ rationibus conſultum vis; ſi tot probis & laudatis hominibus in India degentibus, ſi Chriſtianis recens conuerſis ad noſtram Sanctam Fidem, ſi mihi denique quidquam in hac vita gratificari tanti ducis, iubeas ad nos redire Michaëlem Vazium Proepiſcopum, qui modo hinc diſcedit. Non aliæ mihi cauſæ hoc petendi ſunt quam obſequium diuinum, incrementum noſtræ Sanctæ Fidei, & exoneratio Conſcientiæ Maieſtatis Tuæ. Verè me loqui Deus Dominus noſter mihi teſtis eſt. Scio enim quantum talis viri deſiderium, quanta neceſſitas in his oris ſit. Ergo vt officio ſatisfaciam, & conſcientiam

ego quoque meam deonerem; dico & profiteor Maiestati Tuæ, omnino necessarium esse, si cupis promoueri dilatarique nostram Sanctam Fidem in his Indiæ Regionibus, si optas eos qui Ecclesiæ iam aggregati sunt, ab ea non auelli, & ad patrias superstitiones redire, offensos ac deterritos multis iniurijs ac vexationibus quas graues patiuntur præsertim à Ministris Maiestatis Tuæ, vt huc mittas Michaëlem Vazium, cui forte pectus & constans animus est ad obstandum Persecutoribus Christianorum. Quamuis Episcopus sit Prælatus tam consummatæ virtutis quam reuera est: tamen idem, quod Tua Maiestas non ignorat, iam senio grauatur, totque morbis affligitur, vt ad labores ferendos quos eius Præfecturæ accurata functio summos in hisce Partibus iniungit, viribus corporis destituatur; vtcumque animi vires in eo abundent, & in dies augeantur. Deus enim eum tanta gratia dignatur, vt quantò magis in carne debilitatur, tantò plus corroboretur in spiritu. Qua solet mercede Deus Dominus noster remunerari eos qui multos annos perseuerarunt in

eius

eius obſequio; impendendo vitam & ætatem vniuerſas exantlandis eius cauſa laboribus maximis; quouſque referant quaſi plenam victoriam de ſuo corpore ſpiritui rebelli. Talibus quippe indulget Deus eum aſſiduarum contentionum fructum in vltima ætate, ad exemplum & perſeuerantiam eorum quibus præſunt, quo veluti reiuueneſcere ſe ſentiant renouatione ſpiritualium virium, eo maximè tempore quo natura deficit, oppreſſa incommodis decrepiti ſenij. Ita vt ea proportione qua ſenſim deficit vita in virtute tranſacta, mutetur corpus terrenum in ſpiritum cœleſtem. Quocirca Epiſcopo neceſſarium, nunc quidem, auxilium eſt ad tolerandos officij ſui labores.

Peto Domine Rex & per Dei obſequium obſecro, vt qua ego rectiſſima intentione, ſynceriſſimaque veritate ſcribo hos verſus, pari Tua Maieſtas æquitate animi ac fauore beneuolo excipiat quod ſuggero. Nimirum ſola inſtinctus cura honoris & obſequij diuini, deſiderioque vero exonerandæ conſcientiæ Tuæ regiæ, oro & flagito; vt

non

non tantum per literas commendes tuis hic Miniſtris res obſequij diuini ; ſed etiam puniendis ijs qui officio hac in parte defuerint, commendationem iſtam ſancias exemplis iuſtæ vltionis. Enimuero periculum eſt, ne à Deo Domino noſtro Maieſtatem Tuam ad ſuum iudicium citante (quod futurum eſt quando minus expectatur ; nec ſpes aut ratio eſt id declinandi) ne tunc, inquam, à Deo irato audias : cur non in eos animaduertiſti, qui à Te autorati, Tibique ſubditi, mihi erant in India contrarij : cum in eoſdem, ſi negligentes deprehenderentur in tuis vectigalibus & Fiſci rationibus curandis, ſeuerè vindicares ? Nec ſcio, Domine, quanti ad tuam excuſationem momenti habitura ſit tali tempore reſponſio Tua, dicentis : equidem annis ſingulis cum iſthùc ſcribebam, res diuini tui obſequij commendabam. Reponetur enim continuò : Atqui eos qui tam ſancta iſta mandata ſuſque deque habebant, impune id facere ſinebas. cum interim quos compereras in rerum tuarum procuratione parum fidos aut ſtrenuos, debitis pœnis ſubijceres. Per Ego Te, Domine,

ne, quo flagras zelum Gloriæ Diuinæ, perque curam quam habes antiquissimam expediendarum apud Deum rationum officij proprij, ac conscientiæ deonerandæ, obtestor atque adiuro Maiestatem tuam: Mitte huc idoneum cum autoritate necessaria Ministrum, cuius vna cura sit, prospicere saluti innumerabilium animarum quæ hic periclitantur: quique in ea procuratione potestatem à Te habeat liberam ab imperio & ditione illorum quos vectigalibus & regni tui negotijs propriè vacare iubes: vt sic in posterum incommoda & scandala vitentur, quibus antehac multis & grauibus res hic Christiana laborauit. Ineat Maiestas Tua exactam rationem, & plenam secum summam colligat fructuum & temporalium bonorum quæ Dei beneficio ex Indijs percipis. Deduc inde quod hic in Dei obsequium & causam Religionis expendis: Sicque cunctis prudenter æstimatis, inter tuas regias, & Dei ac celestis Regni rationes eam partitionem institue, quam gratus & religiosus tuus animus æquam fore bonamque iudicabit: cauens, ne Creator rerum omnium

par-

parte nimis exigua largiter effuſorum in tuum ſinum Bonorum anguſtè ac parcè remuneratus à Te videri poſſit. Nec cunctetur in hoc diutiùs, aut procraſtinet vlteriùs Maieſtas Tua. Quantum enim cumque feſtines, ſera iam hæc fuerit diligentia. Vrget me ad hoc ſcribendum vera & ardens mei cordis erga Maieſtatem Tuam caritas; vtique cum audire mihi videar voces ex his terris miſſas ad Cœlum Indiæ conquerentis, auarè ſecum agi à Maieſtate Tua, quòd Prouentuum vberrimorum qui ærarium ex ipſa tuum ditant, tantulam vix particulam in ſubſidium ſpiritualium eius neceſſitatum longè grauiſſimarum conferas. Negotium ſalutis animarum in hoc tuo Indiæ populo, cui proſpicere ex officio incumbit Maieſtati Tuæ, quo loco ac ſtatu ſit, cognoſcere, opinor, non erit ingratum. Iaſanapatæ & in Ora Coulani facilè ante annum vertentem plus centenis Hominum millibus ad Chriſti Eccleſiam aggregabuntur. Non loquor de Inſula Ceilano, cuius Regem vtinam multus ille quo eum proſequeris emolliret fauor, ne tam durè Chri-

Christum Iesum ab omni parte suæ ditionis exclusum vellet. Mittat huc quæso Maiestas Tua quamplurimos è Societate nostra, qui non modo sufficiant baptizandis & Christiana Doctrina imbuendis tam multis Hominibus qui in hisce tractibus ad fidem Christi amplectendam inducuntur; sed etiam ex quibus abundent qui mitti possint Malacam, & in finitimas ei Vrbi regiones, vbi nunc plurimi Christo dant nomen. P. Magister Iacobus, & Dominus Paulus in Collegio Sanctæ Fidei versantur. Hi quoniam copiosè ad Maiestatem Tuam scribunt de illa Sancta Domo, nihil in præsens de ea dicam; nisi quod peto in summa parte gratiæ, ne grauetur Tua Maiestas scribere Cosmo Agnezio, vt quando idem cæpit, idem promouit Sanctum illud Contubernium, perducere ipse ad fastigium pleneque absoluere ne desistat; nec in hoc defatigetur: constituram enim ei à Deo primùm, tum etiam à Maiestate Tua dignam præclari operis mercedem. Franciscus Mansilla & Ego versamur in Promontorio Comorini cum Christianis quos fecit Michaël

Vazius

Vazius Proepiſcopus Indiæ. Nunc habeo mecum tres Sacerdotes ex Indigenis eius terræ. Collegium Cranganoris, quod opus eſt Patris Fratris Vincentij, magnis incrementis adoleſcit: & , ſi Maieſtas Tua pergat ei fauere, vt hactenus fecit, è bono proficiet in melius. Eſt profectò cur plurimæ Deo gratiæ agantur ob fructum ad Chriſti Domini Noſtri obſequium ingentem qui ex eò Sancto Collegio exiſtit. Vnde, vt ſpes eſt veriſimilis, paucis annis prodituri ſunt viri Religioſi qui Malabarem vniuerſum, quantumcumque nunc vitijs & erroribus oppreſſum, ad pudorem ſalutarem ſui miſeri ſtatus ſint adducturi; & cæcis iſtis mentibus Chriſti Domini Noſtri lucem illaturi, manifeſtaturique nomen ejus, opera & miniſterio diſcipulorum P. Fr. Vincentij. Oro & obſecro Dei cauſa dignetur ei fauere Maieſtas Tua; tum cætera demonſtratione regiæ benignitatis, tum indulgendo ipſi eleemoſynam quam petit. Quandoquidem in his Indiæ regionibus ſpero me diem extremum obiturum; nec vmquam in hac vita viſurum Maieſtatem Tuam, adiuua

D me

me quæso, Domine, Tuis orationibus, vt in altera vita, cum maiori vtique quiete quam quæ nunc est, videamus inuicem; postulando à Deo Domino nostro pro me idem quod Ego viciſſim pro Maieſtate Tua postulo; nempe vt in hac vita det Tibi gratiam ſentiendi & agendi id quod in momento Tuæ mortis gauderes Te feciſſe. Cocino XIII. Kal. Februarias anno MDXLV.

Tuæ Maieſtatis Seruus

Franciſcus.

EPISTOLA VII.

MAGISTRO SIMONI RODERICO E SOCIETATE IESV

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore Amen.

QVas Romam ſcribo literas eas ad Te patentes mitto, vt ipſe prius perlegas, & inde hauſta notitia rerum quæ hic geruntur, inciteris ad ſubmittendos nobis

quo-

quotannis quamplurimos poteris Operarios Euangelicos. Nam talibus, quamlibet multi veniant, abundè hìc erit in quo ad Dei obſequium operam inſigniter nauent. Quod attinet ad tuam quoque ipſius in has oras profectionem, equidem ſi confidere poſſem, vires in Te ac robur corporis cum vigore animi paria facere, vltrò Te inuitarem rogaremque multum ne venire grauarere: ſi tamen id P. Ignatius probaret, eiuſque is Tibi conſilij autor fieret: Pater enim noſter eſt, cui obedire nos oportet; nec eius iniuſſu vel pedem mouere fas eſt. De Iacobo Fernandio natro Tibi: vidiſſe me illum Goæ ante has fermè quatuor hebdomadas ſaluum & benè valentem. Iucundè atque ex animi ſui ſententia diuerſatur apud Collegium Sanctæ Fidei, in Contubernio Magiſtri Iacobi & Domini Pauli; ſtrenueque ibi ad Dei obſequium contendit, eo fructu, vt eum nec iſtius commorationis, nec operæ pœniteat. Dixit mihi ſe fuſè ad Te ſcribere; cui equidem magnoperè cenſeo reſcribas; quando tantum Te amat, & tua cauſa vult. Incredibilem ei

 volu-

ardenti zelo ſtudentium incremento noſtræ Sanctæ Fidei ac Religionis Ieſu Chriſti Domini Noſtri, tam ſæpe vrgeo vt ad hanc iam albam meſſem Operarij mittantur. Deo, cui cordium intima patent, notum eſt quantopere Te videre cuperem. incredibiliter lætarer amplexando & coram affando Te. Debes hoc virtuti Tuæ & cæteris donis à Deo in Te largiter effuſis. Horum ſpes præſenti vſu fruendorum conſpectum mihi tuum multò deſideratiſſimum facit. Si congreſſus noſter mutuus ad rationes maioris, aut ſaltem paris obſequij Diuini congrueret, quantis ex illo lætitijs penitùs mulcerer, quantaque voluptate Tibi coram inſeruirem, ſolus nouit, ſólus ad verum æſtimat, quem arcana mentium non fallunt, Deus. Neminem patiaris Amicorum tuorum in Indiam cum Præfectura mitti, ad regias pecunias & negotia tractanda. Nam de illis verè illud ſcriptum capere licet: *Deleantur de libro viuentium & cum iuſtis non ſcribantur.* Quantumuis de alicuius forte quem noris & ames virtute confidas: tamen, mihi crede, obſtà & quan-

tum potes pugna ne in istam obijciatur aleam; alioqui nisi confirmatus in gratia sit, sicut Apostoli fuerunt, caue speres perseueraturum in officio, & constantem in innocentia futurum. Vis est, pene dixerim, quædam inelu-ctabilis qua in præceps protruduntur, cum ad lucri pellaciam, ad prædæ opportunitatem, ad famem cupiditatis præsenti gustu irritatæ, torrens supernè ingruens exempli ac consuetudinis incubuerit. Inuidiam, & tantum non culpam, furto vsus publicus detrahit: dum vix dubitatur: fieri non male quod impune fit. Vbique, semper, rapitur, congeritur, aufertur. Semel captum numquam redditur. Quis enumeret artes & nomina prædarum? Equidem mirari satis nequeo, quot, præter vsitatos modos; insolitis flexionibus, inauspicatum illud *rapiendi* verbum quædam Auaritiæ Barbaria coniuget. Inter hæc vbi euocantur ex hac vita, miserabile est, quam malè subductis, quam perditè confusis spei ac salutis rationibus, infelices animæ ad Tribunal inexorabile sistantur. Michaël Vazius hic Proepiscopi munere functus, isthuc profici-

Fratrum noſtrorum in Luſitania, Romæ, alibi, degentium. Siquidem non alium reliquum habemus in hac vita fructum animi maiorem, quam quem appellentibus huc è Regno nauibus, literarum iſtiuſmodi lectione percipimus. Quam ſcribo Epiſtolam Socijs Romanis, communicabis; niſi graue eſt, Petro Caruallio ſummo Amico noſtro; eique nomine meo dices: me, quoniam in Fratrum noſtrorum qui Romæ, quique in Luſitania degunt, loco ac numero ipſum habeo, exiſtimaſſe quas ad illos do literas, ad ipſum quoque pertinere; ac propterea ſeparatim ei non ſcripſiſſe. Idem perſuadeas velim ſingulis Fratrum noſtrorum qui iſthic tecum ſunt: videlicet eum eſſe meum erga quemque ipſorum amorem verum, vt propriè vnicuique ſcripturus fuerim, niſi vnam iſtam Epiſtolam in ſolidum imputandam cuilibet, & ſic vicem multarum confiderem habituram, vtili ipſis, mihi neceſſario compendio. Quas gratias & Indulgentias ad magnum vſum harum Regionum, inſtante Prorege, dudum petendas Roma curaui, de-

ſus : ſed quòd poſterioribus inde nuncijs acceperimus, haud quaquam eſſe illic res tam bono loco ac nobis erat perſuaſum, non ſum illuc profectus; cogitoque iam Amboinum, vbi & multi jam Chriſtiani ſunt, & quæ cæterorum docilitas laudatur, multorum ad Eccleſiam facile ſecutura videtur acceſſio. Inde ad vos ſcribam quæ præſens videro de regionis eius ſtatu, deque diſpoſitione Indigenarum ad fidem, ac fructu qui veriſimiliter ſperari ex laboribus ibi exantlandis poteſt. Pro vſu quem præſenti experientia mihi peperi rerum Promontorij Comorinenſis & Goæ, quemque, Deo iuuante, comparabo Amboinenſis & Moluccenſium Tractuum, cum eos inſpexero, ſcribam ad vos in quibus potiſſimùm horum locorum collocari veſtram induſtriam ad maius Dei obſequium videatur vtilius. Quod nunc eſt, rogo vos Cariſſimi Patres Ioannes de Beira & Antoni Criminalis, vt ſubitò ab his viſis literis expediatis vos ad quamprimum eundum in Promontorium Comorini, vbi vtiliorem Dei obſequio nauabitis operam quam iſthìc Goæ:

vnde

vnde aſſumetis P. Franciſcum Manſillam, ſi forte ibi ſit; ipſe enim peritus eſt Comorinenſis regionis, & ab eo intelligetis quo pacto viuere & operari vos illic oporteat. Omnino velim, ſi Patrem, vt dixi, Manſillam hæ literæ Goæ repererint, vt ambo vos, eo tertio adiuncto, ſimul in Comorinum proficiſcamini. Per Deum oro vos ne aliter faciatis; neue, quacumque demum obſtante cauſa, omittatis profectionem iſtam, quam planè cupio, & iudico neceſſariam. P. Nicolaus Lancilotus ſubſiſtet in Collegio S. Pauli, profitenda ibi Grammatica, ad quod è Luſitania miſſus eſt. Quia confido Vos, quæ veſtra eſt caritas, non aliud facturos quam quod hæc præſcribit Epiſtola, plura de hoc non addam. Paule Camers cariſſime multum oro Te, per quo Ieſum Chriſtum amore proſequeris, vt acriter inuigiles vtilitatibus & conſeruationi Domus iſtius. Ante omnia Tibi etiam atque etiam commendo vt plenam perfectamque exhibeas obedientiam ijs qui eius Domus qualemcumque Præfecturam exercent. Sic habe: nihil Te vlla in parte mi-

ficiſcitur . Homo eſt quo vix alium ardentiorem reperias zelatorem honoris obſequijque Diuini . Non dubito quin viſurus ipſum allocuturuſque ſis , & ex illa, quam in eo animaduertes pace lætitiaque animi , vehementi ſtudio Diuinæ gloriæ coniuncta, confido Te informaturum notitiam & æſtimationem veram laudum, ac meritorum eius ; cui poteris tutò credere, copiosè ac plenè haud dubiè tecum acturo de cunctis quæ hic geruntur . Scribo ad Regem de illo ; ſuadens quantum poſſum ad exonerationem conſcientiæ tum meæ , tum Maieſtatis eius , vt eum citò huc remittat . Eget enim eo viro incredibiliter India : quoniam hic eſt qui Chriſti ouiculas à vi defendit atque inſidijs inſatiabilium luporum : Homo eſt Michaël Vazius intrepidus & fortis ; qui nunquam deterretur ab allatrandis ijs qui recens ad Chriſti religionem aggregatos perſequuntur & bonis euertunt . Si alium huius loco Rex mittere huc volet , quem reperiet (vt minimam Vazij dotium memorem) pari cum eo vſu præditum Indicarum rerum ; quibus per annos duode-

hi gratius, nihil posse iucundius facere, quam si planè ad nutum ipsis obtemperes. Equidem si isthic essem, nihil, ne minimum quidem quantulumcumque facerem contra vel præter autoritatem & voluntatem eorum qui Sancto isti Domicilio præsunt; obsequererque illis diligentissimè in omnibus quæcumque mandarent. Optoque ac spero Deum intimo in animam tuam afflatu inspirationis suæ persuasurum Tibi penitùs: nulla Te re maiorem inire ab se gratiam posse, plusque ad suum obsequium laudemque conferre, quam, eius amore, abnegando tuam propriam voluntatem. Scribe ad me quæso singillatim de cunctis nostris Patribus ac Fratribus, præcipuè de P. Francisco Mansilla, per nauem quæ solutura isthinc Moluccum versus est. Scio Te id facturum fusè ac diligenter; & iam nunc præcipio spe ac desiderio voluptatem quam mihi literarum istarum afferet lectio. Rogo Vos Carissimi Fratres, orate continuò pro me quotidianis vestris cum Deo colloquijs & Sanctis Sacrificijs. Indigeo peculiariter isto à vobis auxilio propter di-

 scri-

ſcrimina quæ adeo, nauigans in terras barbaras omnis generis periculis infeſtas. Proficiſcitur hinc ad vos Simon Botellus, benè affectus erga iſtam Sanctam Domum. Referet ille vobis minutè de me ac rebus meis. Amiciſſimo illo vtor, viciſſimque amo hominem plurimùm; eſt enim vir valde bonus & Dei amans ex vero. Rogo Te vt eius amicitiam diligenter colas. Omnia ille in me veri Amici officia cumulatè præſtitit; dono mittens quantum opus fuit ad viaticum & inſtrumentum nauigationis huius meæ, cum beneuolentiſſima ſignificatione præſtantis caritatis. Remuneret vtinam illum mea vice, qui poteſt, Deus: quantum enim illi debeam ſentio. Deus Dominus noſter, Cariſſimi Fratres in Chriſto, nos in ſua ſancta gloria coniungat; quando in iſta vita tam variè diſperſi degimus. Malacâ XVII. Kal. Ianuarias Anno MDXLV.

Veſter minimus Frater in Chriſto

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA IX.

IOANNI III. REGI LVSITANIÆ.

DOmine. De Rebus Religionem & Dei Domini noſtri cultum atque obſequium ſpectantibus in his Oris Malacæ & Molucci, confido Maieſtatem Tuam ad minutum diſtinctè cognituram ex literis quas ſcribo ad Societatem in Europam; cum quibus ſunt etiam reſcripta ad literas huc ad nos datas à Te, Domine, quem habemus & agnoſcimus præcipuum & verum Protectorem vniuerſæ Societatis Ieſu; amore ac beneficijs cumulatè talis nominis officium explentem. De ſtatu Religionis ac Chriſtianitatis Indiæ, Pij ac Religioſi Viri qui iſtinc ad Vos, ſtudio promouendi diuini obſequij, ſe conferunt, Tuam Maieſtatem pleniſſimè docebunt. Præterea P. Frat. Ioannes de Villa-comdea fidelis Dei Miniſter, & multa experientia rerum quæ geruntur in Inſula Ceilano, de illis ſcribit quæ ad exonerandam conſcientiam tam eius quam Tuæ Maieſtatis ſignificare ipſum & Te cognoſcere

vtriuſ-

vtriusque interest. Ea ille fusè clareque ac summa fide disserit, partim in Epistola inscripta Tuæ Maiestati, partim in Actis ac Commentarijs simul missis, quæ mihi omnia communicauit. quare dignam rem sua cætera sapientia fecerit Maiestas Tua; si tam fida notitia rectè vtens, quamprimum ea iusseris, quæ ad defungendum tuo hac in parte munere ac officio, necessariò decernenda videbuntur. Denique Fratres quoque meos è Societate existimo & ipsos scribere ad Maiestatem Tuam; reddereque singillatim ac minutè rationem Christianitatum Comorinensis, Goanæ, & aliarum quæ per hos Indiæ Tractus aut iam conditæ sunt, aut quotidie conduntur augenturve. quod ad me priuatim attinet, multum ac sæpe cogitaui, deliberauique cum animo meo, ecquid exponerem per literas Maiestati Tuæ, quod mihi circumspicienti quæ hìc fiunt, & attentissimè cuncta reputanti, faciendum videretur ad latè disseminandam in his Terris & firmiter stabiliendam nostram Sanctam fidem. Hinc quidem impellebat vt aggrederer, studium obsequendi Deo & eius promouendæ gloriæ: deter-

deterrebat aliunde ne auderem, quòd desperarem extiturum inde operæpretium. neque enim in rem vnquam conferenda confidebam quæ proposuissem. Atqui tacere saluo officio haud mihi videbar posse; vtique cum appareret non sine certo consilio concessum mihi diuinitùs vt hos penitus animo sensus conciperem. Nec comminisci poteram verisimilius quidquam cur Deus ista mihi aperire voluisset, nisi vt à me indicarentur Maiestati Tuæ: & tamen rursus verebar, ne si quod me angit exponerem, hæc mea Epistola forte in hora mortis accusaret apud Deum Maiestatem Tuam, aggrauaretque conditionem ac periculum illius iudicij supremi, demenda Tibi excusatione ignorantiæ. Credat mihi quæso Maiestas Tua, id me non mediocriter angebat. quippe cum mihi essem intimè conscius, nihil me spectare aut cupere hic aliud, nisi laboribus me conficere, & vitam ipsam profundere in salute animarum per hos Indiæ Tractus procuranda; vt sic detraherem quantum possem de onere officij incumbentis Tibi; & defungenda parte commendati curæ tuæ mune-

 ris,

ris, expedirem rationes conſcientiæ Maieſtatis Tuæ; ſecurioremque Te in iudicij extremi terribili alea præſtarem, quod vt tua cauſa, velim & quauis contentione ac ærumna mea bene putem emptum, meretur ingens tuus in noſtram Societatem amor. Hæ contrariæ, Domine, ſolicitudines, inter officij mei & tui periculi alternantes metus, mirè miſereque, vt verum fatear, meum ad ſe quæque variè trahentes diſcerpebant confundebantque animum; quoad denique in eam partem deliberatio conſedit, quæ defungendum ſemel, exonerandamque effuſione diu preſſorum ſenſuum conſcientiam præſcribebat meam. En igitur quæ à me in his Indiarum, Malacæ ac Moluci Regionibus præſenti, eaque longa, experientia comperta, conuulnerant mihi mentem & ægritudine conficiunt. Pro certo habeat Maieſtas Tua; in his locis, vti & alibi, plerumque omitti multa quæ fieri ad Dei obſequium expediret, ob quaſdam Sanctitatis ſpecie fucatas, reuera vitioſas & valde noxias æmulationes; arcanis offenſiunculis eos inuicem committentibus, qui rebus hic gerendis

præ-

præſunt. Dum quidam ait: meum eſt hoc agere; nec alteri concedam vt eius facti laudem tollat. Alius contra: quando ego non hoc facio, à vobis fieri non gaudeo. Ecce alter diuersè queritur: Ego pondus porto & labores exantlo. gratiæ ac fructus operum proueniunt alijs. In iſtas altercationes ardeſcentibus ſtudiis, pro ſe & ſcribunt & ſatagunt, quo ſuam quiſque rem promoueat. Inter hæc tempus conſumitur, occaſiones elabuntur: locus non relinquitur proferendo cultui Dei Domini noſtri. Nec diſſimili de cauſa ſæpius euenit, vt quæ magnum honorem præcipuamque vtilitatem allatura Maieſtati Tuæ fuerant in India, negligantur. Vnum iſti malo remedium excogitaui, quod ſi adhiberetur, & multi, ni fallor, Chriſtiani fierent in his Tractibus; & qui ex ijs, quòd apud Potentes gratia careant, expoſiti ſunt iniurijs, cari commendatique Magiſtratibus forent: vt nemo eos vexare, nemo ſpoliare, neque Luſitanus neque Indus auderet. Hoc autem eſt: vt ſignificet Maieſtas Tua, vel per literas Prætori ac Præfectis qui iam ſunt

in India, vel voce coram, ijs quos huc mittes rebus præfuturos, clarè inquam ijs significes ac certò denuncies: Te incrementum Nostræ Sanctæ Fidei, quod præ omnibus cupis, præcipuè, ante omnes Religiosos & Sacerdotes qui in Indijs sunt, ipsi Prætori aut loci Præfecto commendare; in eo præsertim confidere; ab eo repetiturum rationem; ei quod benè, quodue perperam actum in eo genere fuerit, totum imputaturum, præmioque aut supplicio repensurum. Atque in ea declaratione, quo minus esset interpretationibus obnoxia, cuperem equidem nominatim exprimi nos omnes qui versamur in his locis; negando in quemquam nostrum aut in omnes simul deonerare Te vllam partem officij quod conscientiam Tuam grauat; sed in eum solum qui à Te autoratus Prętoris aut Pręfecti potestate locum quemcumque obtinet, vbi rei Christianę gerendę qualiscumque occasio est. cum enim Deus Maiestatem Tuam isto grauissimo constrinxerit officio, consulendi videlicet ęternę saluti subiectarum Tibi Gentium, non alijs à Te id debere demandari, quam

Vi-

Vicarijs autoritatis isthic Tuę, & personam Tuæ Maiestatis dignitate Magistratus repræsentantibus: quorum alicuius negligentia si euenisse comperias, vt non multi Christi Fidem eo gubernante in loco ipsi commisso susceperint, pœnas quæ ob neglectum obligationis tantæ in tuum ipsius impenderent caput, Te in ipsum auersurum; cum iam antea clarè denunciaueris, totum istud grauissimum officium imbuendas curandi Fide Christi animas Infidelium Tibi subiectorum, Te in tuos Primarios horum tractuum Ministros exonerasse. Quoties igitur ad Te Prætor aut Præfectus scribet, exponat quo loco Ghristiana res sit: quot & qui quales-ue crediderint ex Ethnicis: quæ spes sit quæue facultas adducendorum aliorum. Literis eius solis in his quæ de hoc genere ferentur, fidem adhibiturum Te; alijs quorumuis eo de argumento scriptis non acquieturum. Quod si eo in loco vel Prouincia cui quisque præest, eo tempore quo præfuit, parum aucta numero Neophytorum Ecclesia nostra Sancta fuerit, cum constet multum vbique ac sem-

per augeri posse, modo Præsides velint; seriò ac fide regia denunciet Maiestas Tua ipsis in Diplomatibus quibus eos instituis & potestatem confers, Te pœnas ab ipsis repetiturum. Idque percuperem Te iureiurando confirmare; pollicerique palam interposito solemni formula conceptis verbis Dei nomine; Te, per quemcunque Præsidem steterit, ne Fides propagetur; eum, postquam redierit in Lusitaniam, mulctaturum bonis, & pecuniam eius remque familiarem vniuersam in Opera Misericordiæ expensurum; ac præterea vinculis ipsum & dura custodia multis annis detenturum. Clareque moneas ne errent, sibique blandiantur; quasi minæ deducendæ in rem nequaquam sint. certo enim certius Te nullas, quæcunque obtendi possint, excusationes accepturum. vnamque restare ipsis viam Tuæ seueritatis euitandæ, promerendæque gratiæ, si quamplurimos locis & temporibus quibus rexerint, effecerint Christianos. Cur ita fieri necesse sit multis possem experimentis, quæ mihi sunt perspectissima demonstrare. Sed hærere in his nequeo, ne molestus sim Maie-

stati

ſtati Tuæ; & meas ærumnas præteritas ac præſentes ſine ſpe operæpretij recitem. Tantum dico: Si Prætor aut Præfectus quicumque ſit, certiſſimè ſibi perſuaſerit, talia ex vero à Maieſtate Tua dici, planeque ita facturum Te ſicut denunciaſti ac iuraſti, vno anno vniuerſa Inſula Ceilani, & multi oræ Malabaris Reges, totumque quam latè patet Comorini Promontorium Chriſti Religionem amplectetur. quamdiu vero Prætores aut Pręfecti locorum Indiæ non vrgebuntur iſto metu dignitatis & rei familiaris amittendæ, niſi Chriſtianos plurimos fecerint, nullum magnum ſperet Tua Maieſtas ſucceſſum prædicationis per Indias Euangelicæ; certiſſimumque habeas, nec acceſſuros multos ad Baptiſmum, nec qui acceſſerint multum in Religione profecturos. neque omnino per aliud ſtare quominus quotquot viuunt Homines in India, Chriſti Diuinitatem agnoſcant, & eius ſacram Doctrinam profiteantur, quam quod, qui Prætor aut Præfectus id curare neglexit, nulla per Maieſtatem Tuam graui pœna mulctatur. Et quoniam vix ſpero id vmquam futu-

 rum,

rum, parum abest. quin me hæc scripsisse pœniteat: vbi præsertim reputo; forsitan Maiestatem Tuam ex hoc ipso quod Te de hoc admonui, inexorabiliùs apud Dei Tribunal iudicandam. nec scio vtrum tali tempore admittenda sit exceptio qua forte allegabis: Te non fuisse obligatum ad fidem adhibendam meis literis. Ex animi mei sententia summa fide profiteor Maiestati Tuæ, me nequaquam scripturum hæc fuisse quæ hactenus exposui de Præfectis aut Præsidibus horum Tractuum si posse me reticere ista sine crimine, persuadere mihi vllo modo potuissem. Nondum, Domine, planè constitui an sim iturus in Iaponiam: sed magnum mihi momentum, vt in consilium eò proficiscendi propendeam, addit, quod valde diffido adfuturum mihi hic in India eum verum & efficacem Magistratuum fauorem qui esset necessarius ad incrementum Nostræ Sanctæ Fidei, & ad conseruationem Christianitatis iam factæ. Obsecro atque obtestor Maiestatem Tuam, per quo Deum Dominum Nostrum amore prosequeris, quoque ferris studio ei gratificandi,

vt

vt tuis fideliſſimis per Indias ſubditis, mihique cum illis tantum regiæ iſtius indulgeas gratiæ, vt proximo anno multos noſtræ Societatis concionatores huc mittas. Nam Tibi Domine veriſſimè denuncio, multum talibus egere Arces tuas Regias per Indiam; tum ob Luſitanos qui in illis Præſidijs degunt, tum ob nouos Chriſtianos qui ſubiectis in Vrbibus aut Pagis viuunt. Expertus loquor. quę, inquam, vidi, quęque pręſens ſenſi ad hoc ſcribendum me impellunt. Quo tempore Malacę, quoque in Molucis fui, bis quolibet die Dominico, aut alioqui feſto, ad concionem dicebam. Id ita facere cogebar, quòd egere plurimum & milites & populum qui ibi ſunt multiplicato diuini verbi pabulo videbam. Luſitanos igitur de ſacro pulpito docebam ad matutinum ſacrum: à prandio Filios, & Filias, pręterea que Mancipia ipſorum, & liberos ex Indigenis Chriſtianos, accomodato ad captum cuiuſque ſermone erudiebam; Capita Chriſtianę Doctrinę ſingillatim ediſſerens. Certo vero infra hebdomadam die ad congregatas

in Templo vxores Lusitanorum, tam Indigenas, quam ex vtroque genere mixtas, concionem catecheticam habebam de Fidei Articulis & Sacramentis Confessionis & Communionis. Paucis annis ingens operę pretium ad Dei obsequium extaret, si hic docendi tenor constanter in locis omnibus vigeret. Intra ipsas porro Arces tradebam per id tempus quotidie doctrinam Christianam post meridiem liberis Lusitanorum vtriusque sexus; seruis item & Ancillis eorumdem, ac Christianis Indigenis. ex qua Institutione pręsens fructus extabat, quòd Idololatricę superstitiones & magicę pręstigię, quę inter rudes Neophytos antea frequentabantur, iam prorsus omitterentur. Hęc ita minutim refero Maiestati Tuę, vt hinc pro Tua sapientia iudices, quanta hic sit opus Concionatorum copia; & eam, quòd est consequens, idoneam procurare ne obliuiscaris; vtique cum, si quę hic iam grauis sentitur eius auxilij penuria in posterum quoque perseueret, non modo qui recens ad nostram Sanctam Fidem sunt conuersi, non perstituri sint in propositi-

posito; sed ne ipsi quidem Lusitani vltra fere plerique quam nomine tenus sint futuri Christiani. Valde vereor, Domine, vt quem velim, & opus esset, hęc mea desideria effectum nanciscantur: ęgreque adducor, infelicitatem Indię expertus, ad certò confidendum, tanti eam boni, quantum illi opto futuram compotem: cuius ea est quasi conditio innata, aut potius maligna indoles, vt exactam religionem & excellentiam officiorum exquisitę virtutis in publicum morem induci, & passim apud plerosque inualescere minimè ferat. Idibus Ianuarij huius anni appuli Cocinum Malaca veniens, vbi Episcopum repereram, ex eiusque conspectu, atque vsu magnum animi fructum ceperam; animaduertens quanta caritate ingentes corporis labores sustineat, obeundo singillatim Arces intra suam Dioecesim sitas, & adeundis excolendisque Christianis S. Thomę; suo sic plenè officio fungens, prout verum ac bonum, qualem se per ista probat, Pastorem decet. Horum tam laudabilium operum merces ei à certis horum Tractuum

Ho-

Hominibus talis omninò persoluitur, qualem sanctis rependere Mundus consueuit. Multùm mihi placuit, & quadam sui reuerentia perfudit, pręsentibus perspecta experimentis Sancta Viri Patientia. Scio mussitari nescio quid per Indiam de illo à Filijs huius sęculi, quos etiam arbitror ad Maiestatem Tuam scripturos sinistram istam ipsam suspicionem qua eum temerè aspergunt occasione mortis Michaëlis Vazij. qua in re, hoc ei verissimum & syncerissimum debere me testimonium sentio, &, vt graui me exonerem officio, reddo: affirmans certo scire me (quamuis qua via quoue modo id didicerim, dicere aut scribere non possim) compertissimum, inquam, mihi esse, nihilò magis eum de isto euentu culpari iure posse, quam me ipsum, qui longissimè illinc apud Molucas aberam quando istud contigit. Oro atque obsecro Maiestatem Tuam, pro eo quantum & Deum amas, & Deo gratificari studes, & tuam ipse conscientiam ab omni contagione labis seruare puram cupis; ne quidquam circa

hęc

hęc agas aut decernas vnde isti viro bono ægrę sit. Sanè si Maiestas Tua Fidem adhibere videretur falsissimæ isti calumniæ, inde adderetur autoritas, & augeretur confidentia Obtrectatoribus qui sunt in India. Quod Maiestas tua Petrum Gonzaluium Proepiscopum Cocinensem inter Sacelli Regij Præfectos adsciuit; quodque Fratris eius Filium Aulæ Palatinæ honorarijs Ephebis accensuit, vt ad meum quoque beneficium pertinere putem, ingentia Viri huius in Societatam nostram merita faciunt. Me itaque ac nostros omnes eo peculiari nomine Maiestati Tuæ obstrictos profiteor. quod minus miraberis, Domine, si scias Domum Cocinensis Proepiscopi Diuersorium esse Societatis Iesu. Nec vulgaris hospitij aut vsitatæ amicitiæ finibus benignitas in nos eius coërcetur: eò vsque liberalitate prodeunte, vt postquam in nostros vsus cuncta expendit, quæ ad manum sunt, mutua corroget ab alijs quæ superimpendat. Oro Maiestatem Tuam nomine Societatis vniuersæ, vt tam ei quam eius Fratris Filio iubeas isthic expe-

diri

diri necessarias Literas, vt hic statæ ipsis Pensiones cum fide præbeantur. Vterque ista gratia dignus est: Proepiscopus quidem quia inuigilat Saluti æternæ fidelium subditorum Maiestatis Tuæ; Fratris eius Filius, quia militarem operam Patriæ ac Reipublicæ tuis auspicijs nauat. Desino in hoc voto: Det vtinam Deus Dominus noster Maiestati Tuæ; vt penitus in animo tuo sentias, ac simul factis exequaris, quidquid ipso in momento mortis tuæ gauderes à te factum. Cocino XIII. Kal. Februarias anno MDXLVIII.

Tuæ Maiestatis Seruus inutilis

Franciscus.

EPISTOLA X.

P. SIMONI RODERICO SOC. IESV.

Gratia & Amor Christi Domini Nostri adsit semper nobis auxilio & fauore Amen.

QVi has Tibi reddet literas homo est vsu hic aliquo mihi notus. Is in Lusitaniam

niam proficiſcitur animo poſtulandi à Rege præmia operæ à ſe Reipublicæ nauatæ : vehementerque à me inſtitit, vt commendatitias in eam rem ad Te Literas darem. Agnoſco equidem, nec ipſi diſſimulaui, longè quæſtuoſiorem ambitionis artem inſtituere illum, agendo cum Deo, poſſe ; impetrandaque ab eo ſuorum peccatorum venia ; quam meritorum ac rectè factorum terrenam mercedem à Rege mortali nundinando. Is tamen ab iſta vtique ſpe ac cogitatione, hic quidem, deduci non potuit. Experiare iſthic cenſeo, ecquid animum cum Cælo mutauerit. Et ſi fortè illum mala periculaque nauigationis opportuniorem cœleſtibus monitis fecerint, ſuade homini, vt Monachus potius iſthic hæreat, quam hùc redeat miles. Si perſuaſeris, ne Tu hominem miſerum ingenti affeceris beneficio ; atque adeo lucrifeceris animam perditam. quod ſi defixus caducis animus ad tantum Philoſophiæ non aſſurgit, iuuetur ſanè in ijs, quę iuſtè poſtulat ; & Te quoad potes conciliante conſequatur ex honorarijs quę meruit longa mi-

militiæ tolerantia, ſaltem quantum ad victum iſthic ei opus eſt. Id ego Te vt coneris eius cauſa etiam atque etiam per Dei caritatem rogo.

Poſtquam omnes literas perſcripſi quas dare conſtitueram in Luſitaniam ferendas Petro Fernandez, functo in his Indiæ Tractibus munere proepiſcopi, appulerunt huc Malaca Naues quę certo nunciant, Portus Sinicos infenſos infeſtoſque Luſitanis eſſe. Non tamen hoc me deterrebit à tentanda profectione in Iaponiam, quam vti iam ſignificaui Tibi me decreuiſſe, ita Deo iuuante ſuſcipiam. Non eſt enim alius fructus animi maior in hac ærumnoſa vita, quam viuere in magnis moriendi periculis, quorum adeundorum vnica & vera cauſa fuerit ſolus Dei amor, & ei gratificandi, dilatandęque noſtrę ſanctę Religionis ſyncerum ſtudium. Suauius, mihi crede, homini eſt in hiſce laboribus verſari, quam ſinè illis pacatè, otioſeque viuere. Deus Dominus noſter nos in ſua ſancta gloria coniungat. Vale. Cocino VIII. Kal: Februarias Anno MDXLIX.

Tuus in Chriſto amantiſſimus Frater *Franciſcus.*

EPI-

EPISTOLA XI.

EIDEM.

Gratia & Amor Iesu Christi Domini Nostri adsit nobis semper auxilio & fauore Amen.

NE mirere quòd scribam ad Te sæpius. Nam & multi sunt qui hinc ad vos proficiscentes, literas à me quas ad Te perferant petunt; & Ego perlibenter omnem occasionem arripio compellandi tui: vtique confidens fore, vt quæ à me scribuntur fructu animi mei magno, à Te pro amore mutuo, legantur non sine voluptate. Qui Tibi hanc reddent Epistolam duo viri honesti sunt ac probi, optimique Christiani, ciues Malacæ Vrbis, vbi Domicilia & Familias habent. Causa illis fuit istuc nauigandi cura exoluendi se certis officijs obsequijsque ad quæ adstringebantur. Narrabunt Tibi multa de Malaca ciuitate, de laboribus in ea nostrorum, & fructu qui ex ijs prouenit, quæ habent perspectissima, vtpote cunctorum testes oculati.

Ferunt etiam literas P. Francisci Perez, quibus puto illum, vti se facturum recepit, fusè, distinctè, ac minutim explicare quo successu functiones Instituti nostri propriæ illic exerceantur. nec tacebunt de Sinicis Iaponicisque rebus. in ea enim vrbe diu fuerunt, quæ commercijs illarum Terrarum & Gentium opportuna, optimè omnium nouit quid in ijs geratur. Mirari se multum aiunt amici mei ac familiares omnes, quòd nauigationi tam longinquæ tamque periculosæ me committam. Sed miror Ego magis modicam illorum fidem. Habet in manu ac ditione sua Deus noster Tempestates Marium Sinici & Iaponici, quibus vehementiores negant vspiam vllas existere. Subsunt eiusdem potestati venti omnes, scopuli, Syrtes ac Breuia, quæ plurima, insidiosissimaque, ac infamia naufragijs ibi feruntur esse. Imperio idem suo continet Piratas omnes, quorum illic infinitum numerum prædicant, eorumdemque immanissimorum, quique soleant exquisitis enecare cruciatibus quos capiunt, præsertim Lusitanos. Cum igitur Deus Dominus noster sub sua ditione

te-

teneat hæc omnia, à nullo eorum quidquam timeo. Deum ipsum metuo solum; ne ob meam in eius obsequio negligentiam, quodque ineptus inutilisque mea culpa sim in Regno ac Nomine Iesu Christi Filij eius inter Gentes quæ ipsum non norunt proferendo, iustè castigandum decernat. Extra hunc, omnes illos alios metus, pericula, labores, quæ tam formidolosè Amici certatim intentant mei; non facio nauci, & securus rideo. vnusque in me Dei timor cunctos creaturarum metus extinguit; quippe quas nocere nemini scio posse, nisi cui & quatenus Conditor ipsorum incommodare permiserit. Redeo ad duos Nostros, oroque Te, pro eo quantum Dei ac Domini nostri amor atque obsequium Tibi cordi est, vt paucis diebus quibus Olyssippone futuri sunt, eos foueas, hospitio commodo excipi cures, in cunctis adiuues, prout poteris & res exiget. Ac cum, auditis quæ multa illi vobis de India narrabunt, ipsos confectis negotijs remittetis huc, fac eis deferendas ad nos tradas longas & accuratas literas, quæ nos omnia doceant de cunctis Societatis no-

ſtræ Patribus ac Fratribus, qui in Italia, Gallia, Belgio, Germania, Hiſpania, & Aragonia ſunt: nominatim autem de benedicto & mihi ſingulariter caro Collegio Conimbricenſi. Has Tu literas Malacenſibus Noſtris inſcribas cenſeo. Illis enim tradita earum autographa ab his duobus indidem ciuibus ad ſua reducibus, ſeruabuntur ibi; & exſcripta ex ijs exempla ad nos è Malacenſi Portu, vnde ſingulis annis multæ in Sinas & Iaponiam naues ſoluunt, tot mittentur vijs, vt per vnam harum aliquam ſucceſſum habituram ad nos peruentura ſint. Deus Dominus noſter nos coniungat in ſua ſancta Paradiſi gloria. Amen. Kalendis Februarij Anno MDXLIX. Tibi deditiſſimus & Tui amantiſſimus in Chriſto Frater

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XII.

IOANNI III. REGI LVSITANIÆ.

NOn ſcribo Maieſtati Tuæ calumnias, iniurias, vexationes, quibus hic exagitantur & opprimuntur qui recens ad noſtram ſanctam Religionem acceſſerunt. Pater enim Frater Ioannes de Villacomdea, iſthuc proficiſcens cuncta eius generis fuſè veriſſimeque narrabit, & quaſi ſubijciet oculis Maieſtatis Tuæ. Debes illi viro, Domine, multas gratias ob labores ingentes & innumerabiles quos per hos Indiæ Tractus exhauſit in diuino tuoque obſequio, & vt conſcientiæ atque officij Maieſtatis Tuæ rationes expediret apud Deum. At in æſtimando P. F. Ioannis merito, nolim à Maieſtate Tua ſolum reputari contentiones, perpeſſiones, vigilias, & cæteras corporis ærumnas, vtcumque eæ multæ, graues, continuæque fuerint, quas pertulit. Ludus enim hæc ac remiſſio ſint ſi comparentur cum mentis angoribus, & diriſſimo tormen-

to animi quo intimè lacerabatur spectans suis oculis, nec prohibere vlla ratione valens, Præfectos Arcium & Procuratores Fisci immaniter agere ferreque, & auarissimè diripere miseros Neophytos, in fide Christi, quam nuper susceperunt, teneros adhuc: quos ideo illi ipsi qui vexant christiani Magistratus souere potius debuerant & beneficijs amplecti. Hoc vero, mihi crede Domine, Cordolium longe supra omnes corporis dolores acerbissimum est; atque adeo, vt sic dicam, martyrij genus horrendum, cruciatibus quibusuis tyrannicis atrocius, cogi patienter acquiescere: cum videas momento destrui aliena culpa, quæ tuo & aliorum longi temporis vehementissimo conatu, ærumnosissimaque constantia proximè fastigium perducta erant. Hic pro certo ferebatur, Regem Ceilani pretiosa xenia ad Maiestatem Tuam mittere, ob beneficia quæ à Te quotidiè accipit plurima. Habeat pro indubitato Maiestas Tua, immanem in eo & acerbissimum Christi hostem Ceilani regnare: &, quod pene dictu nefas est, ad nocendum Christi causæ, opprimendamque

damque quam poteſt maximè religionem; non alia magis potentia, quam tua gratia, tuiſque donis autorari & armari. Veriſſima hæc ſunt; ſed vobis auditu fortaſſe non grata. quare equidem perinuitus ſcribo; præſertim cum id ne fruſtra fecerim metuam. Dum enim hic de futuris æſtimatur ex præteritorum experientia, ſanè verendi cauſa eſt, ne in poſterum quoque maior longè ac clarior Tuæ Maieſtatis fauor extet in illum profeſſum & atrocem Inimicum Chriſti, quam in Religioſos Sacerdotes qui rem Chriſtianam Ceilani curant: quæ palam cernentibus euidentia ipſa rerum voces interdum elicit Liberas, quas pace tua Domine hic ponam: Imperio Te Indiarum non ad amplificandum Chriſti regnum vti; ſed ad corradendas opes humanaque dumtaxat ac temporaria Tibi ac Tuis conficienda commoda: Ignoſcat mihi quæſo Maieſtas Tua ſi tam clarè ac ſine ambagibus res vt ſunt exprimo. Hoc enim me ita facere cogit verus & ſyncerus amor ac ſtudium quo Tui Tuæque Salutis æternæ, Domine, teneor; cum audire mihi videar Dei

Sententiam Supremo iudicio decernentis, aut potius quid decreuerit extremo Tuæ mortis momento, declarantis; cuius necessitatis vim nemo eluctari quantumuis potens; nemo arte propria, ope-ve alterius cuiuslibet, valet effugere. Nec quæso nimium confidat Maiestas tua ijs Mandatis quæ multa & grauia piè ac speciosè inseris Literis Regijs ad Prætorem, Præfectos, & cæteros Indiæ Magistratus, iubens ante omnia Religioni caueri & faueri Christianæ. Ego enim, Domine, qui res vti se habent præsens intueor, clarè intelligo, nullam prorsus restare spem fore vt talibus vnquam mandatis verè ac seriò deferatur. quare vna mihi non in postremis causa est Japoniam cogitandi, vt illas in extremas Orientis Insulas fugiens, operam vtiliùs quam hic hactenus collocem. P. Fr. Ioannes fert secum communicanda Maiestati Tuæ capita quædam circa miseros Christianos Oræ Comorinensis. Capiat Maiestatem Tuam aliqua misericordia illorum. neu grauere esse illorum Pater; Orphani enim sunt, morte nuper Michaëlis Vazij optimo ac veriſſi-

riſſimo Patre amiſſo. Quinque & quadraginta iam anni ſunt ex quo Epiſcopus quidam Armenus, nomine Iacobus Abuna, Deo hic & Maieſtati Tuæ inſeruit. Homo eſt ex æquo ferè Deo carus ob virtutem ac Sanctimoniam; & Maieſtati Tuæ ac omnibus ferè qui poſſunt aliquid in India neglectus ac ſpretus. Deus illi ſic merenti per ſe conſulit; Nos eo haud dignans honore, vt inſtrumentis vtatur nobis ad conſolandos ſeruos ſuos. Soli eum Ordinis S. Franciſci Patres ita curant, eàque amplectuntur beneuolentia cui nihil addi poſſit; abſque qua foret, iamdiu bonus ſenex confectus ærumnis efflaſſet animam. Liceat conſulere quod ſentio, Magnoperè autor ſum Maieſtati Tuæ vt ad iſtum Bonum Præſulem ſcribi cures tuo nomine, verbis honorificis & beneuolis; indito Literis ijſdem, quod poſſit Gubernatoribus ac Procuratoribus monſtrari, mandato, præſertim Præfecto Cocinenſi, vt eum honorent, hoſpitio excipiant, officijs & fauore proſequantur; maximè cum quid petet, aut qua re indigebit. Hæc ſcribens, non illi pio Antiſtiti

pro-

prodesse ac gratificari me putabam, sed Maiestati Tuæ. Nam ei per beneficam Patrum Franciscanorum caritatem nunc quidem nihil deest: Maiestas vero Tua Hominis apud Deum gratiosi fauore ac commendatione multum eget; quam promereri tali poteris officio. Eo est ille vir, vel hoc nomine dignissimus, quòd multum exhausit laborum in excolendis Christianis S. Thomæ: & nunc in sua penè decrepita ætate obedientissimè se accomodat cunctis ritibus & consuetudinibus Sanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ. Scio scribere solere Maiestatem Tuam ad Patres S. Francisci: ei fasciculo posset inseri hæc ad Episcopum Armenum Epistola, quam suadeo scribas omnibus fauoris, æstimationis, & affectus significationibus plenam. Deus Dominus Noster imprimat penitus menti Maiestatis Tuæ claram notitiam sanctissimæ voluntatis suæ; suggeratque simul vires, & auxilium conferat ad eam ita plenè perfectèque exequendam, vt Tua Maiestas gauderet à se factum Hora extrema mortis suæ, quando à Te, Domine reddenda Deo ratio

erit

erit totius anteactę vitę. Id decretorium ęternitatis momentum citius aderit quam Maiestas Tua putet. quare danda maturè opera est vt benè ad illud paratus occurras. Regna & Principatus transeunt. His noua succedet & inopinatissima facies rerum: planè qualis ne cogitatione quidem ac suspicione prima, Maiestati vnquam Tuę in mentem venerit. Videbis enim Te per mortem spoliatum Regnis, & possessionibus eiectum cunctis, in alia longè diuersa contrudi terribilia & tenebrosa Regna; in quæ durissimum & acerbissimum erit relegari ex illis aliis auulsum; pręsertim si, quod Deus auertat, extra Paradisum & eius spem esses amandandus. Cocino VII. Kal. Februarias Anno MDXLIX.

Tuæ Maiestatis Seruus inutilis

Franciscus.

EPISTOLA XIII.

EIDEM.

QVoniam Regijs isthinc missis literis iussisti me, Domine, scriptò referre ad Maiestatem Tuam de ijs qui per hos Tractus cum fide ac diligentia commisso à Te sibi munere funguntur; sic velim habeas: Duartem Barretum, qui negotia Regni tui nuper procurauit Malacę, nihil in ea functione omisisse quod ab homine gnauo, industrio, fideli expectari posset. Ita enim prospexit rationibus Fisci, ita Negotiatoribus fauit, iure sine personarum respectu ex ęquo dicundo; ita denique in omnibus se gessit, vt eius iste Magistratus honori apud has gentes Maiestati Tuę fuerit. quippe cum ex hoc specimine iudicantes Homines vulgò crederent, Te Ministros huc Imperij Tui tales mittere, quos virtutibus quę Tibi maximè probarentur, quibusque ipse abundares, instructissimos scires. Equidem sic arbitror: Regum ac Principium latè imperantium in eo verti glo-

gloriam; ſi, quas ipſi per ſe adminiſtrare non poſſunt ſuę ditionis partes, ijs committant quorum exiſtimari ſimiles honeſtum ipſis ſit; quoſque Populi cum viderint, cumque fidem, grauitatem, ęquitatem ipſorum vſu perſpexerint, ſtudio amplexi fuerint, expreſſam effigiem laudum ac decorum Principis abſentis in pręſentibus ab eo miſſis eius Vicarijs, ſpectare ſibi ac tenere videantur. Horum de numero ac genere optimo Miniſtrorum qui ſummam ſibi felicitatis ponunt in perfectè obſequendo Regi ſuo, vel inprimis eſt Duartes Barretus: hoc nomine dignus quem Maieſtas Tua re ac dignitate auctum velit; cuiuſque ob egregiè Tibi ac Reipublicę nauatam operam remunerandi quærendas occaſiones putes. Ea quę dixi vt faceret, multum illi laborum exantlandum fuit; multæ (quę copia hic Improborum eſt) contentiones ſuſcipiendę, certandaque certamina. Nec imputari poteſt in locum idoneę mercedis, pro ſedula diligentia tot annorum, Pręfectura, cuius memini, Malacenſis. Primùm quia caſu quodam factum eſt, vt parum

ipsi quęstuosa foret; deinde quia tempus eius totum explere non potuit, quare hinc pauper discedit. Dignare, Domine, ei consulere, vtique Homini quantumuis à Maiestate tua gratiam merito. Adiungat precor Deus Dominus Noster multos annos ad vitam florentem, & felicem Maiestatis Tuę: concedatque per suam clementiam Tibi, vt in hac vita cognoscas Sanctissimam eius voluntatem; benigneque suppeditet vires animi abundantes ad ea sensibus, operibus, affectibus agenda quæ supremo tempore fecisse Te gauderes. Malaca IX. Kal. Iulias Anno MDXLIX.

Maiestatis Tuę seruus inutilis

Franciscus.

EPISTOLA XIV.

EIDEM.

AVditis, Domine, ac sępe multumque consideratis, quę à varijs ijsdemque idoneis Autoribus, quippe in re pręsenti versatis, plurima & mira referuntur de insigni quadam dispositione quę in Insulis Iaponię cernitur ad accipiendam nostram sanctam Religionem; putaui mihi vehementer atque instanter à Deo nostro Domino petendum, vt dignaretur sensu quodam intimo in animum meum immisso significare, ecquid ipsi cordi esset, me illò proficisci; simulque daret vires ad perficiendum quod iuberet. Placuit Diuinæ Maiestati, eius me voti compotem facere. Planè siquidem in animo meo sentio, & penitus persuasus sum, expedire ad Dei obsequium me in Iaponiam tendere. Ergo alacri vigens fiducia, moras abrupi omnes ex India soluens; vt iam haud dubiè vocantem, crebrisque ac vehementibus incitan-

tantem ad iſtud iter impulſibus Deum ſequerer. Eo curſu hunc Malacę Portum tenuimus duo Socij mecum, & tres Iapones Chriſtiani recentes; ſed valde boni, qui poſt plenè percepta Ieſu Chriſti Domini noſtri vitæ ac doctrinæ myſteria & dogmata, Goæ in Collegio Sanctæ Fidei baptizati ſunt. Omnes legere more noſtro, ac ſcribere didicerunt. recitantque Eccleſiaſticas Preces, ac ſtatis horis diuina meditantur. Mouet illos atque afficit præcipuè conſideratio Laborum & dolorum Chriſti; Cruciſque ac mortis eius recordatio, in qua ſæpè magnis animorum ſenſibus & teneris affectibus verſantur. Meditationibus aſceticis P. Ignatij mentem excoluerunt attentione ſumma, miroſque inde fructus reportarunt clarioris Dei notitiæ. frequentant ſponte Sacramenta Confeſſionis & Communionis. & ad hoc nobiſcum iter ingentibus deſiderijs vrgentur adducendorum ad Chriſti Religionem Popularium ſuorum. Peruenimus huc, ſex quos enumeraui, Malacam pridie Kalendas Iunias. Anni MDXLIX. Arcis Malacenſis Præfectus excepit nos omnes

nes eximia caritate : prolixeque detulit quidquid à se optari ſtudij & fauoris poſſet ad expediendum & promouendum hoc noſtrum iter, quod magna ſpe Deo inſeruiendi & Maieſtati Tuæ gratificandi ſuſcepimus. mox verborum humanitatem officiorum ſedulitate ſuperauit. Ita enim elaborauit in quærenda nobis naue commoda, cęteraque opportunitate procuranda tutò ac facile pergendi quo tendimus, vt quæ quo primum die huc appulimus liberaliter & benignè multa promiſerat, cumulatiſſimè repræſentaret. quidquid eius poteſtatis fuit, in eo promptè, beneuolè, vltrò nobis offerendo nihil ſibi ad ſummam Humanitatem reliqui fecit: quæ vero ambitu & gratia exoranda ab alijs fuere, in ijs eblandiendis omni ſtudio, conatu omni efficiendis tantum elaborauit, tamque inſigni teneræ in nos caritatis demonſtratione noſtra cauſa contendit, vt facilè ſentiamus nos ſemper impares fore iſti eius remunerandæ beneficentiæ; qua maiorem efficacioremque ne à Fratre quidem germano expectare poteramus. Per quo

G Deum

Deum Dominum noſtrum amore complecte-ris , oro obſecroque Te , Domine , vt quæ plurima hoc nomine Petro de Sylua debemus rependere vice noſtra Maieſtas Tua dignetur. Largè ſuppeditari iuſſit quidquid nobis opus fuit , non modo in viaticum nauigationis hinc in Iaponiam ; ſed in ſumptum etiam & victum commorationis illic longiuſculæ , & ædificationem Sacelli vbi ſacrum Miſſæ ſacri-ficium offerre Deo poſſimus . quam propriè in rem largitus nobis eſt triginta modios pi-peris optimi electi ex omni copia quæ Ma-lacæ fuit . Addidit multa ſpecioſa & magni pretij munera , Regi Iaponiæ offerenda ; vt ijs ille delinitus faciliorem ſe admittendis no-bis , & in Regno ſuo tolerandis præbeat . Hæc ita minutè narro Maieſtati Tuæ quo intelligas quibus me beneficijs & honoribus afficiant Fideles tui ſubditi qui in Indijs ſunt. Equidem, Domine , verè mihi dicturus vi-deor , neminem vmquam in Indiam veniſſe , cui tantum vel honoris vel gratiæ tribuerent degentes illic Luſitani , quantum mihi detu-lerunt . Totum hoc debeo Maieſtati Tuæ ,

cre-

crebrisque tuis illis & efficacibus commendationibus mei ad eos quos negotijs Regni tui Præfectos habes per Indicos Tractus. Quos inter quoniam D. Petrus de Sylua Præfectus Malacensis in me iuuando, colendo, ornando insigniter excelluit, ijsque me sibi beneficijs obstrinxit, quibus inopia & imbecillitas mea parem à me vmquam referri gratiam prohibent, peto vt me sinas constituere in Liberalitate Tua supplementum egestatis meæ. Id consequar si dignabitur Maiestas Tua, & huic & alijs de me optimè meritis largiter in mei gratiam benefaciendo, ea cuncta repræsentare, quæ Ego ipsis cum debeam exsoluere non possum. Deus Dominus noster per suam infinitam pietatem & misericordiam illuminet plenè ac penitus mentem Maiestatis Tuę ad clarè cognoscendum suam sanctissimam voluntatem; addatque gratiam perfectè exequendi quæ ipsi placere noueris: sic prorsus vt fecisse gauderes in momento mortis tuæ. quando sisteris ante Dei Tribunal redditurus rationem omnium quæ per vniuersam vitam egisti. Vehementer etiam atque

etiam obſecro Te , Domine , ne pigreris iam nunc præparare in illud vltimum periculum decretorij momenti quidquid expediri modo ac præuerti poteſt . Morbus enim ſupremus & mortis ingruentis vicinia ita mentem Languentis in angorum dolorumque , qui plurimi acerbiſſimique tunc ſæuiunt , præſenti ſenſu miſeram defigit , vt illi nequaquam vacet alijs curis aut cogitationibus attendere , quam quas illa horribilis ſcena rerum animo ſeſe tum primùm obijciens triſtiſſimas & inutiliter cruciantes incutit , quarum informare ſpeciem nemo poteſt qui non ſit expertus . Malacæ die feſto corporis Chriſti Anno MDXLIX.

Maieſtatis Tuæ ſeruus inutilis.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XV.

D. PETRO DE SYLVA PRÆFECTO MALACENSI.

IN Iaponiam denique non venti magis propitij, Domine, quam tua nos beneficia perduxerunt. quippe ad fortunandum istum cursum, secundum Dei Domini nostri beneuolam Prouidentiam, plurimùm (quod gratè fatendum est) valuit tua in nos ad hoc procinctos iter humanissima liberalitas, qua non solum viaticum amplum, nauigium ex præsenti copia optimum; cunctaque id genus quæ erant ex vsu amantissimè prouidisti, nodos interim omnes & moras negotij eminente semper autoritatis tuæ fauore amputans; sed ad gratiæ cumulum dona præterea multa pretiosaque adiecisti, quibus huius Terræ Principum necessariam nobis beneuolentiam pararemus. Cum his salui atque incolumes, Deo iuuante, XVIII. Kal. Septembris fausto, & auspicato die; videlicet Assumptę

in cælum Deiparę Sacro, appulimus Cangoximam, Patriam Pauli Sanctæ Fidei; cuius gratia à Præfecto Loci, & Aedile, vniuersoque Populo ſanè amanter ſumus excepti. Pauli eiuſdem fidi noſtri comitis ſtatim emicuit Religionis haud fictè ſuſceptæ zelus. Noctes dieſque totas Parentibus, cognatis, Amicis, omnis ætatis, ſortis ac generis proponere Chriſti Doctrinam ac ſuadere inſtitit, tam efficaciter, vt iam quando hæc ſcribo, Matrem & vxorem, Cognatos cognataſque ac conſanguinitatem vniuerſam vtriuſque ſexus, cæterorumqne Amicorum ac veterum Familiarium non exiguum numerum Chriſtianos effecerit. Eſt hęc Terra, quantum hactenus potui perſpicere, ita nunc aptè ac tempeſtiuè diſpoſita ad excipiendos cæleſtis doctrinæ ſatus, vt ex ea, ſi cultura non deſit, vberes iure optimo ſperentur fructus animarum. Natio hęc eſt hominum in qua vel plurimum ſupra perturbationes Ratio valet. Nec quæ peccant plurima contra recti iudicij autoritatem præſcribunt; errant enim fęre per ignorantiam, vt appareat emenda-

datu-

daturos, si doceantur. Itaque imperium Rationi suum mali etiam mores quodammodo integrum relinquunt: dum non palam contra eius interdictum vsurpantur: sed precariò & furtim, ac quasi citra præiudicium obrepunt. quare licentia obsequendi vitijs nequidquam reclamante Ratione, non adeo in hac gente vsu inualuit, vt vbi scienter inuerecunda passim malitia peccatur. Iremus iam nunc Meacum, vbi Iaponię Imperator & præcipui Gentis Principes degunt, si tempestiuitas ventorum ferret. Aiunt post quinque hinc menses statum expectari Etesiarum eò ferentium exortum. Tunc si Deus dederit, illuc nauigabimus. quę multa & mira de illa Regia Iaponiæ Ciuitate celebrantur, ijs plenam adiungam fidem, si pręsens perspexero. Sex & nonaginta millia Domuum in ea censeri referunt. Duo Lusitani qui ibi fuerunt, quorum vnus adhuc in Iaponia versatur, aiunt sibi videri Meacum vrbem Vlyssipone ampliorem. Aedes omnes è materia sunt, contignationibus & tabulatis more nostrate surgentibus exstructę. Anno, si

Deus annuerit, sequenti ex præsenti de his experientia copiosis ad Te literis differam. Magna mihi spes è Christi Iesu propitio fauore animum complet, fore vt magna Iaponiæ pars, ob eam de qua dixi Rationis ad liquidum perspectæ in hac Gente autoritatem, nostram sanctam Religionem amplectatur. Atque huius, qui tam verisimiliter expectatur, ingentis fructus bona pars liberalitati & Humanitati illi tuæ imputabitur, qua nos & voce atque opera coràm, & scriptis quò fuit opus efficacibus mandatis, & donis ex tua copia speciosis conferendis, quibus Regis Iaponiæ gratiam eblandiamur, hoc nostrum consilium Christi legis in hoc Regno promulgandæ, ex infinitis & nostrę imbecillitati insuperabilibus difficultatibus explicasti: quæ res facit, vt cum Dei auxilio confidam, per Te absoluendum & in pleni successus promouendum lucem quod Dominus Comes Almirantes Pater tuus olim inchoauerat, tantò maiori apud Deum tuo merito, quod ille nauigationum ad Sinas & Iaponios vel institutarum vel frequentatarum non alium fe-

rè quam quęstus temporarij Lusitano Regi fructum attulit: Tu longè felicior hac nostra tam beneuolè nauigatione iuuanda, æternam amplificationis Regni Christi & propagationis diuinæ gloriæ vtilitatem procurasti. Hoc scribo vt intelligas quam obstrictus Deo sis qui Te ad rem tantam elegerit; & istud tam laudabile nostræ Sanctę Religionis per has Oras dilatandæ propositum menti penitus tuæ inseuerit. Nec deerit, mihi crede, quin primùm quærenti Dei Regnum humanæ accumulentur opportunitates. Regi enim quoque, nisi fallor, & Regno, quorum rationes summa fide ac diligentia procuras, vberes prouentus nostra hæc Iaponiensis Expeditio promittit. Sacaium est ciuitas maritima, princeps Emporium Iaponię, itinere bidui Meaco distans. In ea vrbe, Deo iuuante, facile impetratu erit, vt detur ius Domicilij Procuratoribus Regis Lusitaniæ, facultasque ædificandi apothecas vbi merces indicas europęasque custodiant, donec eas per otium commutent cum pretiosissimis quibusque Iaponicæ terræ metallis, artificijs & fructibus, ar-

gento præsertim atque auro, quæ ex omnibus ferme hisce Insulis in hunc ditissimum illorum Tractuum portum maxima copia venum importantur. Id quò faciliùs commercium vtrimque quæstuosum ineatur, suadere conabor Regi Iaponiæ vt legatum in Indiam mittat, qui spectata illic abundantia rerum ad vitæ vsum opportunissimarum, quibus caret Iaponia, desiderium earum suis rediens moueat: & sic eos proniores ad mutui mercatus conditiones admittendas reddat. Vnde fiat vt non ægrè inter Indiæ proregem & Regem Iaponiæ conueniat tum de cæteris legibus Commercij, tum propriè de Portorio ac scriptura Lusitanici Fisci Sacaij, vti dictum est, constituendis. Multum confido in Domino Iesu fore vt ante duos annos scribam Tibi, habere nos Meaci Templum Deo dicatum in honorem sanctissimæ Deiparæ Dominæ nostrę; vt qui deinceps in has Insulas nauigabunt, in horribilibus illis Sinici archipelagi procellis inuocare possint Diuam Virginem Meacensem. Quod si tantum mihi fidei tribueres, vt sumerę me sineres Officium

Pro-

Procuratoris in his locis tui ; ſpondere auſim effecturum me , vt quamcumque rei ac pecuniæ tuæ partem mihi commendatam hoc nomine volueris , eam Tibi pluſquam centuplicato fœnore auctam repræſentem ; idque lucro à periculis itinerum & naufragiorum planè ſecuro ; certæ mercaturæ felicitate quali nullus ante Te Præfectus Malacæ innocentius vberiuſque lucrum ſecerit . Scire aues quod hoc genus ſit compendioſiſſimæ nundinationis ? miſſis ambagibus dicam . Induc ſodes in animum largiri nobis quod diuidamus egentibus harum terrarum Chriſtianis , qui modo ſunt , & qui mox fient . Huius ſic collocatæ ſortis , præſto , fideiuſſore Chriſto , plus quam centuplum in cælo Tibi reddendum , non obnoxium ventorum aut fluctuum incerto , neque armis inſidijsve Piratarum . Hæc ſcribens verebar vt ſatis parato in præſens eſſes animo ad iſtam iaciendam ſperandæ in cælo commutationis aleam . qua nihil tamen eſt ſecurius . Scio Vos Præfectos Malacenſes excelſis animis , quamquam ſatis alioqui experrectis ad lucrum ; hanc

hanc tamen certiſſimam artem vtiliſſimi compendij plerumque negligere ſolere. Latro nauarchus noſter hic Cangoximæ diem obijt. Inſeruiuit nobis ex animi ferè noſtri ſententia nauigatione tota; nec nos tamen ei reddere vicem in portu atque in morte potuimus. Ipſi enim mori libuit in ſuperſtitione ſua: neque illud ſaltem nobis reliquum fecit quo alijs Amicis in Chriſtiana profeſſione defunctis referre poſt mortem gratiam poſſumus, commendando eorum animas Deo; quando miſer ſuam animam in Infernum proiecit, vbi nulla eſt redemptio: Multi hinc Iapones ad vos nauigant, ad id conſilium impulſi ſermonibus Pauli noſtri mira de Luſitanorum Virtutibus narrantis. Oro & obſecro Te per quantum Deo debes & Tuę nobilitati, excipe illos honorificè ac liberaliter, & da operam vt apud Luſitanos copioſos & honeſtos, à Te iuſſos omnem illis humanitatem exhibere, ſplendidè commodeque diuerſentur. Magno id illis (mihi crede) inuitamento erit ad Chriſti Religionem amplectendam, ſi vera de Luſitanis retuliſſe Paulum

lum experimento ipsi proprio compererint. Dominicus Diazius cui has committo Tibi reddendas literas, amicus meus summus est, nec minus mihi carus quam ipse me diligit. Humanitas enim eius & in nos benignitas per assiduam consuetudinem longæ nauigationis continuis officijs perspecta mihi est. Singulari me beneficio affeceris si homini de me optimè merito, quam deberi à me profiteor, nec exoluere possum, Tu gratiam rependeris. Deus Dominus noster dies vitæ tuæ in multos propaget annos, Teque saluum & florentem, vt Tu & Domina vxor Tua optatis, in Lusitaniam reducat. Vale. Cangoxima Nonis Nouembris An. MDXLIX.

Tuus in Christo

Franciscus.

EPI-

EPISTOLA XVI.

P. P. GASPARI BARZÆO, BALTHASARI GAGO ET IACOBO CARVALLIO. GOAM.

Gratia & amor Christi Domini nostri adsit semper nobis auxilio & fauore Amen.

CVum in his Iaponiæ Regnis pręsens animaduertam dispositionem optimam ad insignem profectum nostræ sanctæ fidei; & aliunde memoria repetam inflammata desideria quibus dudum ęstuatis diuinæ promouendæ gloriæ, adiuuandis Proximis in suarum inuenienda salute animarum; in eam fiduciam ingressus sum vt sperarem, pro ea quam vestri habeo notitia, non defuturam vobis, Deo Domino nostro iuuante, virtutem atque Humilitatem interiorem, quarum ope ac præsidio possitis efficere quod cupitis, & antiquorum aliquando fieri compotes votorum. Mando itaque vobis in

vir-

virtute Sanctę Obedientię, ad vestrum maius meritum, vt, nisi quemquam vestrum valetudo impediat, Vos, Magister Gaspar, Balthasar Gage, & Iacobe Caualli veniatis in Iaponiam, vbi ego sum, mox iturus Deo iuuante Meacum; vbi, vt spero, me reperietis. Vos vero Balthasar Gage & Iacobe Caualli, toto itinere obedietis Magistro Gaspari, de cuius Prudentia & Humilitate confido, functurum illum tali Pręfectura, qua par est attentione ac diligentia. Quia certissimum habeo, vos, statim vt hęc videritis, nullam moram huc proficiscendi facturos; sic suadente perspectissima mihi vestra omnium religione, ac perfectione mentis, ad obediendum vel cum mortis periculo paratissimæ, amore illius qui prior factus est pro nobis obediens vsque ad mortem, nihil iam dictis addam, quod ad vos & iter hoc vestrum attinet, sperans vos, Deo deducente, saluos hic mihi atque incolumes breui sistendos. Scribebat hęc manu propria Vester ac Vestri amantissimus in Christo frater, Cangoximę nonis Nou. Anno MDXLIX. *Franciscus.*

Se-

Sequentis Epiſtolæ inſcriptio exterior in autographo archetypo Romæ ſeruato ſic ad verbum habet : *A my en Chriſto Santo Padre Ygnatio* , vnde nos eius titulum qui ſequitur, expreſſimus :

EPISTOLA XVII.

MEO IN CHRISTO SANCTO PATRI IGNATIO. ROMAM.

Gratia & amor Chriſti Domini noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore, Amen.

VEriſſime Pater mi, accepi modo Malacæ, huc appellens è Iaponia Literas Tuæ Sanctæ caritatis . quę quoniam de vita ac valetudine tam cari ac venerabilis mihi capitis quod optabam docuerunt, ſcit Deus Dominus noſter quanta meum animum voluptate compleuerint . Multas equidem in iis iucundè legi ſuauitatem ſpirantes tuam pie-

pietatemque ſententias ; quas & identidem , fructu animi mei pręcipuo, retracto mente verſans, & quodammodo reguſto ; præſertim autem illa extrema verba , quibus velut caritatis quodam ſigillo Epiſtolam obſignaſti . *Totus tuus , adeo vt nullo vmquam tempore obliuiſci tui poſſim . Ignatius .* quæ ego vt illic cum dulciſſimis lacrymis legi , ita & flens hic deſcribo , reuocans ſuauiſſimam memoriam temporis elapſi , & illius ſynceri ac ſancti amoris , quo me ſemper amplexus, nunc quoque proſequeris ; pręterea que reputans , me ex tot illis atque ingentibus laboribus periculiſque Iaponiæ , à Deo , tuis potiſſimùm precibus inflexo , votiſque in me paternis obſecundante , fuiſſe liberatum.

Numquam exprimere ſcribendo poſſem quantum debeam Iaponibus : quandoquidem in eorum gratiam Dominus noſter clara me notitia intimè imbuit innumerabilium culparum mearum . Nam hactenus euagans extra me , quamdam velut abyſſum malorum in mea conſcientia penitùs conditam non perſpexeram : quoad in illis ærumnis

& angoribus Iaponiæ, apertis aliquando mentis oculis, dedit mihi Bonus Dominus manifestè cernere, ac quasi præsentis experientiæ sensu tangere, quam valde necessarium mihi sit existere aliquem qui perattentam perque sedulam mei curam gerat. Videat igitur quid agat tua Sancta caritas, dum tam Sanctas animas Patrum ac Fratrum Societatis qui in his degunt regionibus, gubernationi meæ subijcis: mihi vero per solam Dei misericordiam modo euidenter innotuit; tam male me paratum rebus ad istam Præfecturam benè fugendam necessarijs, vt sperare potius debuerim commendari me à Te curæ ac prouidentiæ Fratrum meorum, quam ipsos mihi committi regendos. Adiungit deinde tua sancta caritas, ingenti desiderio teneri Te videndi me adhuc semel ante finem huius vitæ. Nouit qui mei pectoris intima peruidet Dominus noster, quam vehementem quamque dulcem impressionem teneri affectus animo penitùs meo insinuauerit hæc ita blanda significatio præstantis amoris erga me tui. Equidem quoties tua illa verba

men-

mente reputo (reputo autem sæpissimè) iniussæ mihi lacrymæ oculos complent: nec possunt teneri quin suauiter erumpant ad solam illam mihi iucundissimam speciem quæ obuersatur cogitanti, fieri posse vt te iterum amplectar: quod etsi video difficillimum; tamen nihil est quód Sancta obedientia efficere nequeat. Per studium, quo ardenti flagras obsequendi ac gratificandi Deo Domino nostro, vnam à Te peto gratiam, quam, si præsens adessem, positis humi ante tuos sanctos pedes genibus supplex rogarem; ea autem est, vt huc mittas virum aliquem tuæ sanctæ caritati penitus perspectum & plane probatum, Rectorem præficiendum Collegio Goano. nam homine quem Tu elegeris, quemque manu, vt sic dicam, ista tua idoneum formaueris, vehementer eget id Collegium. Cur omnino arbitrer necessarium destinari huc à Te viros præstantes & supra vulgarem modum virtute ac doctrina præditos, ad Academias Iaponiæ mittendos, hæc causa est: quoniam qui sunt illic expertes literarum, sed alioqui pruden-

tes homines ; cum de suis erroribus conuincuntur, eò se recipiunt, vt dicant: esse in sua quoque Gente doctorum Virorum copiam, qui totam vitam exquisitis commentationibus & infinita lectione transegerunt. Eos, quoniam quæ nos affirmamus, pernegant, prius esse reuincendos adiungendosque nobis; vt sic rectè possint, qui eorum autoritate nituntur, & ipsi accedere. En cur Literis ac doctrina opus sit. Constantia vero ac patientia insignis virtutumque cunctarum cumulus, plane requiritur in ijs qui tantis se dimicationibus obiecturi sunt. Venient siquidem pauci & inopes Aduenæ contra nomen vniuersum ac famam gloriosæ, ac multa sui rerumque suarum admiratione subnixæ nationis, quæ tota in ditione Bonziorum est; primas illic dignitatis existimationisque tenentium. quod qui audeant, palam est multa passuros, vbi eos vndique quos irritauerint Crabrones incesserint; neque laturos impunè, simul; quod primum & necessariò faciendum, Bonziorum Sophismata dissoluerint, mendacia redarguerint, sordes & ar-

canas artes, quibus Plebem credulam pecunia emungunt, in lucem protrahere publicam ceperint. Equidem ex ijs quæ sum expertus illic præsens, videre iam hinc videor, væsani Sacrificuli quam impotenter erupturi sint, cum aderit coram, qui negare in os ipsis sustineat: posse illos, quod gloriantur, arcanis sacris, eruere flammis, addictas iam Orco animas: cuius ridiculæ iactantię, si palam falsitas coarguatur, quæstus eorum pars maxima perierit. cum vero Sodomitica flagitia; quam illi abominandam obscœnitatem in ludi ac propè laudis parte numerant, meritis obiurgationum aculeis configentur, nempe istos velut compunctos stimulo in suis lutulentis lacunis immanes apros, ruituros impetu væsano ad eos dirumpendos, qui Margaritas ante ipsos proiecerint, est consentaneum: Quare, vt dixi, horum hisque similium promulgatores illic dogmatum, deesse non poterit, quin acriter oppugnentur, direque vexentur, vt animæ ipsis suæ, iuxta euangelicum verbum, in sua sibi duntaxat possidendæ patientia sint: qua

propterea egregiè instructos, firmiterque pręmunitos esse oportet, qui ad ea discrimina se objicient. Scribo itaque ad P. Simonem, aut eo absente ad Rectorem Collegij Conimbricensis, ne vllos huc ad Iaponicas Academias ituros mittat; quos tua Sancta Caritas non viderit, planeque perspectos probauerit. Iterum atque iterum dico; maioribus quàm vulgo creditur certaminibus & ærumnis exercebuntur. Adibuntur importunissimè: nullam diei, nec interdum noctis horam à molestissimis interpellatoribus vacuam habebunt: interrogationibus alijs super alias sine fine vrgebuntur: vocabuntur à principibus viris, quibus negare nefas sit. Subtrahetur per hæc quotidianis orationibus, meditationibus, receptui mentis ad Deum, & Spiritualibus id genus exercitijs tempus. non vacabit missam celebrare. Saltem primis, quibus ibi conspici cœperint diebus, præ turba Sciscitantium, quos repellere non expedit, vix persoluendi pensi Ecclesiasticarum precum, vix cibi somnique capiendi spatium erit. Nationis id vitium eius est,

nul-

nulla verecundia negotium facessere, hospitibus præsertim & peregrè appulsis, qualibus ferè contemptim vtuntur, & proteruè illudunt; etiam innoxijs, & nulla re molestis: quod si iam ijdem, quæ Iaponijs sunt sanctissima, insectari & incomitiare audeant; si in Sectas superstitionum inuehantur; si vitia publica sale satyrico non parcè defricent, virgula censoria non perfunctoriè feriant: simul præfractè negauerint eos, qui semel infernis addicti sint ignibus, ex ijs vllo posse piaculo, vlla viuentium amicorum aut parentum largitione aut religione liberari; magnam statim procellam inuidiæ subeant necesse est, indignaturo passim optimo quoque in eos, qui de Carorum ipsis iam defunctorum animabus tam durè sentiant; plerisque nouam Religionem velut infirmam imperfectamque contempturis, quod vltro fateatur: nihil se remedij semel damnatis habere quod afferat. Talium curæ rerum & huius generis ibi quæstiones agitantur, idcirco quod in illius gentis literis & traditionibus antiquis multa Inferni mentio est: Pur-

 gatorij,

gatorij admodum nulla. Hæc cum ita ſint, res ipſa loquitur, opus illic eſſe robuſtis ingenijs, exercitatis in dialectica, populari facundia diſertis, agilibus ad quocumque ſequendum & præuertendum errantes. qui plauſibiliter valeant fucatis veri ſpecie mendacijs laruam detrahere, retexendis Sophiſticis argumentationibus & falſorum dogmatum inconſtantia, ac ſecum colliſione demonſtranda. Erubeſcunt enim & incredibiliter confunduntur iſti Bonzij, vbi malè cohærere ac pugnare inter ſe ſe ea quæ docent, palam oſtenditur; aut quando ita conſtringuntur ratiocinatione neceſſaria, vt expedire ſe nequeant. Ad has dotes animorum accedat oportet robur corporum par ferendis algoribus rigidiſſimarum hyemum. Nam Bandus, Academiarum Iaponiarum primaria, in partibus earum Inſularum maximè ſeptentrionalibus ſita eſt. nec multum inde abſunt academię cæteræ, compertumque illic eſt, ſolertia ingenioque fere præſtare, qui ſub cœlo frigidiori naſcuntur. Victum quod attinet, vnica ferè oryza annonam conficit,

etſi

etsi reperitur & aliquantum tritici, nonnullaque olera, legumina, cibique eius generis, tenuis omnes, nec valde salubris, succi. vinum aliud non habent, quam quod ex oryza exprimunt arte quadam, perrarum, & idcirco supra modum carum. Maximum tamen incommodorum est anxietas continua in periculis vitæ quotidianis. Non sunt apti ad huius terrę culturam senes, vtique quibus deessent vires ad necessarios labores; nec adolescentes, nisi si quibus defectum ætatis, virtutum magnitudo manifestis experimentis perspectarum, suppleret: alioqui potius quam alijs prosint, se ipsos perdent. Peccatorum omnis generis irritamenta illic & occasiones sunt. Præterea teneriores ibi quam vsquam animi hominum facillimè offenduntur quauis specie minus recti exempli, in ijs extante qui se aliorum Censores ferunt. Hæc ita minutim, vt dixi, scribo Magistro Simoni, aut eius vice Rectori Conimbricensi. Gratissimum mihi esset si tua Sancta Caritas scribere Conimbricam dignaretur, vt quos destinarent in Iaponiam, prius

ad

ad te Romam mitterent. Veniebat mihi in mentem: aptos ad eam expeditionem videri fore Belgas, aut Germanos, qui Castellanam aut Lusitanam linguas nossent. Vtrumque id genus tolerans laborum est, tum naturali habitu & educationis vsu duratum ad patientiam Bandensium frigorum. Verisimile putabam non paucos ex hisce nationibus duabus in varijs Hispaniæ Collegijs, & Italiæ viuere, in quibus forte multùm vtiles non sint: quod natiua elegantia popularis linguę careant; qui si transferrentur in Iaponiam, excellenter ibi operam nauarent, & magnis se fructibus commendarent. Putaui prętere a suggerendum Sanctæ Caritati tuæ, vt, si tibi videretur, iuberes haberi seueriorem delectum eorum, qui ex Collegijs Hispaniæ, & Lusitaniæ mittuntur in Indiam, ibi victuri. Præstaret duos tantum anno quolibet huc soluere, dum tales essent, quales hæ regiones requirunt, primùm satis prouectos in perfectione spirituali; postea & doctrina, & facundia præditos quanta opus est ad concionandum, & confessiones audiendas. Et

hos

hos cuperem tuo iussu peregrinari Romam; antequam ad nos nauigent: Nam & istæ itinerum probationes ad eos formandos conferunt: quid possint ipsis ostendunt; ad labores durant; aduersus pericula futura præteritorum innoxiè aditorum recordatione confirmant. Denique sic consequemur, vt hic in concursationum Apostolicarum sudoribus noui non sint: quales deprehenduntur qui sedentes huc naue delati è patria, vnde nunquam exierunt; campestrium laborum, & pedestrium peregrinationum vsum nullum habent. Sane tot hic illecebræ ad mollitiem, tanta tamque pellacia, non modo ad cessationem, atque desidiam, sed etiam ad nequitiam inuitamenta sunt, vt eorum virtus qui hisce animarum periculis obijciendi sunt, exquisitis prius experimentis probanda videatur; ne si qui minus idonei obrepserint, pro sperata nobis consolatione ipsorum aduentus & conuictus, negotium potius molestissimum facessant, ea committentes, ob quæ ipsos è Societate amandare sit necesse. De his videat quæso tua Sancta Caritas, an è

re ut Magiſtrum Simonem per Te admoneri. Neque qui è Societate nunc ſunt Amangucij, neque qui, cum hic iam verſentur in Indijs, anno proximo, vel alijs conſequentibus, ſi Deus volet, in Iaponiam ituri ſunt, idonei mihi videntur, qui mittantur ad illas Academias. Verum hi vacabunt interim addiſcendæ linguæ, cognoſcendiſque Dogmatibus Sectarum, vt cum venerint ex Europa, quos expectamus è ſinu tuo Patres, Domeſticis ipſis & fidis vti poſſint interpretibus in concertationibus aduerſus Bonzios. Veriſimilis mihi ſpes eſt profecturam plurimum, & largè amplificandam Amangucianam Eccleſiam. Sunt enim iam ibi Chriſtiani multi, & inter illos non pauci valde boni; ac noui quotidie plurimi catechizantur, & baptizantur. Viuo in ſpe magna, fore vt Deus Dominus noſter nobis ſeruet P. Coſmum Turrianum, & Ioannem Fernandez, nec ſinat ab Idololatris interfici, primùm quia prima, & præſentiſſima periculorum iam videntur euaſiſſe; furijs illis Bonziorum prima offenſione inflammatis

tis

tis, mora dehinc mitigatis, & ſenſim conſeneſcentibus. Deinde quia multi, vt dixi ibi Chriſtiani ſunt, & inter eos non pauci dignitate, & autoritate præſtantes, qui magno ſtudio inuigilant diu, noctuque conſeruationi Noſtrorum. Ioannes Fernandez, etſi nihil niſi Laicus eſt; tamen, quod expeditè vtitur lingua Iaponica, & quidquid illi ſuggerit P. Coſmus Turrianus aptè, ac diſertè in eam transfert, vtiliſſimus eſt illic. Nunc totus eſt in explicandis, quotidiana ad populum dictione, omnibus myſterijs vitæ Chriſti. Quoniam eam perſpexi in Iaponibus indolem, vt & Religionem Chriſtianam ſatis ipſis oſtenſam facile probaturi, & ſemel ſuſceptam tuituri conſtanter, atque in poſteros perpetuaturi videantur, in eorum cultura quantoſuis labores benè collocatos puto. Quo in ſenſu reficit, ac conſolatur me ſpes quam in tua Sancta Caritate repoſitam habeo, confidere me iubens mittendos huc à Te Sanctos aliquos Patres, quos rectè Iaponicarum ſuperſtitionum magiſtris poſſimus opponere. Id faciendi præcipua tibi cauſa ſit

ex-

excellentia quædam Nationis Iaponicæ mihi perſpecta ſupra cæteras hactenus in hiſce Tractibus detectas. In quarum nulla, quæ quidem ſuis legibus viuat, & Regi Luſitaniæ non ſit ſubdita, ſatis veriſimiliter videtur ſperari poſſe Chriſti Religionem perenni firmitate radicandam. Vna ex omnibus, & ſola, quantum ſapio, Iaponia videtur inconcuſſam, æternamque ſeruatura Chriſtianæ Sanctitatis profeſſionem, ſi eam ſemel arripuerit: quod vtique non ſine ingentibus Euangelicorum Præconum ærumnis, ac contentionibus euenturum eſt. Sina, quæ Regio eſt patens latiſſimè, pacatiſſima, temperata magno numero exquiſitarum legum, vni paret Monarchæ; cui ad nutum obeditur. Opulentiſſimum eſt regnum, cunctis ad vitam humanam neceſſarijs abundans. Freto modico dirimitur à Iaponia. Gens pollet ingenio, & ſtudijs inſudat, legum præſertim, & Iuriſprudentiæ humanæ, Politicæque rationis, cuius exquiſitè pernoſcendæ ingenti plerique cupiditate flagrant. Vultus illis candidi, imberbes, oculi parui. Liberalis

ple-

pleriſque indoles, pace in primis gaudent, quæ fundatiſſima ſine vllo belli metu inter ipſos viget. Niſi quid noui obſtaculi superuenerit quod iter deſtinatum interuertat, ſpero me hoc anno, ſecundo & quinquageſimo ſupra ſeſquimilleſimum, nauigaturum ad Sinas, quo me vocat ſpes operæ ad ingens Dei obſequium nauandæ, in magnam vtilitatem cum Sinicæ gentis, tum Iaponicæ. Nam ſimul innotuerit Iaponibus, Sinas Chriſti legem fuiſſe amplexos, veriſimile eſt multùm illos remiſſuros de pertinacia, qua prauis ſuis ſectis adhærent. Adeoque magna me ſpes tenet, tam Sinas, quam Iaponios opera Societatis à ſuis idololatricis ſuperſtitionibus abductos, adoraturos Chriſtum Ieſum omnium gentium Saluatorem. Obiter quiddam referam quod in vſu mutuo iſtarum gentium ſingulare, ac mirum obſeruatur. Sinica, & Iaponica diuerſæ linguæ ſunt; adeo vt qui ijs vtuntur inuicem non intelligant: quod tamen Sina ſcripſerit, legit, & percipit literatus Iapon; ſed cum ſono ſcriptum exprimit, ne ab ipſo

qui-

quidem ſcriptore, ſi pręſens adſit, quid dicat cognoſcitur. Nempe literę Sinicæ non vocis humanę ſonos varios, vt noſtri literarum characteres, ſed res protinus ipſas exprimunt, ideoque ſunt innumerabiles? Diſcunt autem, qui doctrinæ nomen affectant Iapones, literarum iſtarum poteſtatem; hoc eſt, non quod verbum aut vocabulum indicent; ſed quam rem deſignent. Subleuando autem Elementariorum, & Magiſtrorum labori hoc excogitarunt compendium. Proponunt in tabula literas Sinicas, cuique imponendo pictam effigiem ipſius rei, quam ſignificat. Exempli gratia qui character homini deſignando inſtitutus eſt, ei forma expreſſa hominis incumbit. Sic in cæteris. Inde fit vt admoniti conſpectu ſigni Iapones lectores, eaſdem quidem res cogitationi ſubijciant, quas Sina ſcriptor in mente habuit; ſed dum voce quod legunt efferunt, vocabula Iaponica res illas denotantia pronuncient, quæ Sinæ audientes, quid ſibi velint prorſus neſciunt: vti nec viciſſim ſi coram Iapone Sina eamdem ſcripturam voce adhibita legens exprimat,

Iapon

Iapon, haud intelliget quid verba sonent. Scripsimus lingua Iaponica librum explicantem Origines Mundi, & cuncta vitæ Christi mysteria. Eundemque deinde librum Sinicis characteribus descripsimus; quod exemplar cogitamus ferre nobiscum euntes ad Sinas; vt interim dum linguæ notitiam paramus, specimen possimus dare Sinis scripto ipsis noto expressum eorum quæ afferimus. Oro, atque obsecro Sanctam Caritatem tuam, per quo Deum amore prosequeris, quoque eius obsequij studio flagras, fac tam ipse Tu, quam vniuersa Societas, quotidianis me vestris Sacrificijs, & precibus Deo impensè commendetis. Peto inquam, & rogo interprete, ac conciliatrice Sancta Caritate tua, Patrum omnium, præsertim Professorum, procurari mihi suffragia, & efficaces intercessiones ad communem Dominum, quæ iunctæ cum totius militantis Ecclesiæ meritis, cumque precibus omnium Beatorum, qui dum viuerent de Societate fuerunt, & cum vniuersæ triumphantis Ecclesiæ conspirantibus in idem vo-

tis, ut impetrent mihi à Deo Domino nostro gratiam intelligendi clarè in hac vita, quid sanctissima eius voluntas à me optet, simulque auxilium, ac vires integrè, ac perfectè, quidquid innuet aut iniunget, exequendi. Cocino xv. Kal. Februar. Anno MDLII.

Minimus filius, idemque in exilio maximo.

Franciscus.

EPISTOLA XVIII.

P. SIMONI RODERICO SOC. IESV IN LVSITANIAM.

Gratia & Amor Christi Domini nostri adsit semper nobis auxilio & fauore Amen.

SCripturus mox ad te fusius de rebus Societatis in his terris nostræ, hanc segregatam & peculiarem paucis absoluam epistolam, cuius argumentum idem, & Tabellarius, Andreas Caruallius erit. Hunc ego perbonum Iuuenem valetudinis gratia remittendum ad vos censui. Hic enim ægrè

vi-

vitam trahebat, & qua ætate, atque indole est, Medici sperabant Patrij cæli haustu reparari vires eius morbo prostratas, & in integrum posse restitui. De illo hoc peregrè rediens, concordi omnium qui hic sunt testimonio, comperiebam, nulli eum nostrorum his in locis degentium dotibus naturæ ac donis gratiæ cedere, summamque in eius iuuentute spem passim maiores natu collocant ob virtutes quas in eo posuit Deus Dominus noster, quasque per suam misericordiam augebit. Equidem ita esse ego quoque arbitror vt dicunt, & libenter huius spei Te gaudio impertio, optans tecum, vouensque vt crescat in mille millia hic frater noster, & Societatem expectato fructu cumulet. Oro Te per Dei Domini nostri amorem, atque obsequium, Carissime mi Frater Simon, vt Andream Caruallium ea istic charitate excipias, qua & ego & ipse sperauimus excipiendum eum, & recreandum à Te. Quid in hisce Partibus noui contigerit, copiosè, ac minutè perscribam ad vos Deo iuuante, antequam soluam Cocinum versus, quod futurum

puto circiter quintumdecimum ab hinc diem. Deus Dominus Noster nos in Paradisi gloria coniungat; nam quando in hac vita congredi coram, & amplexari mutuò possimus, equidem non video. Illud pro certo habe, dulcissime Fr. Simon, insculptam animo penitus meo me quocumque circumferre imaginem tui, cuius obiectu Te in spiritu continuè cerno. Iamque illud, quo diu prope impatienter exarsi, te præsentem oculis corporis spectandi desiderium fero leuius, illo me assiduè interiori desiderati Capitis aspectu consolante. Vale. scribebam Goæ VI. Kal. Aprilis Anno MDLII.

Tuus in Christo

Franciscus.

Finis Epist. Nouarum S. Fr. Xau.

LAVS DEO.

INDEX EPISTOLARVM NOVARVM S. FRANCISCI XAVERII.